

OTDK-dolgozat

Szilágyi Enikő Erzsébet

2013.

**KÍNA AFRIKAI TERJESZKEDÉSÉNEK DIMENZIÓI -
ELLENTÉTEK ÉS PÁRHUZAMOK**

**DIMENSIONS OF CHINA'S EXPANSION IN AFRICA –
DIFFERENCES AND PARALLELS**

Kézirat leadása: 2012. november 30.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	1
1. AFRIKAI HELYZETJELENTÉS.....	2
2. A FRANCIA ÉS A KÍNAI MODELL	7
2.1 Motiváció	8
2.2 Stratégiák.....	11
2.2.1 Történelmi keret.....	11
2.2.2 Diplomácia.....	15
2.2.3 Politika	16
2.2.4 Gazdasági együttműködés	18
2.2.5 Katonai szerepvállalás	29
2.2.6 Kulturális együttműködés	34
2.3 Példák	36
2.3.1. Elefántcsontpart	36
2.3.2. Algéria.....	39
3. PÁRHUZAMOK ÉS ELLENTÉTEK.....	43
3.1. Összevetés	44
3.2. Észrevételek	48
ZÁRSZÓ	53
IRODALOMJEGYZÉK	55
MELLÉKLET	I

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra Szavazatszámítás Afrikában.....	3
2. ábra Éhínség és alultápláltság aránya a világon.....	5
3. ábra Frankofón országok Afrikában	11
4. ábra Francafrique 50 éve - Olajszállítás és bizalmas elnöki kapcsolatok.....	12
5. ábra Nicolas Sarkozy és Thabo Mbeki találkozója.....	15
6. ábra A Mediterrán Unió tagországai.....	16
7. ábra CFA frank	19
8. ábra Főbb afrikai exportőrök (Kína irányában)	23
9. ábra Afrika és Kína kereskedelme 2009 január és november között.....	25
10. ábra Kína FDI kihelyezése országonkénti megoszlása 2009-ben (9,3 milliárd dollár).....	26
11. ábra Francia katonai jelenlét Afrikában (vörös - állandó bázisok, narancs - folyamatban lévő műveletek, bézs - támogató erők)	29
12. ábra Fekete-Afrika fegyverbeszállítói.....	32
13. ábra Kínai importcikkek (Afrika irányába).....	48

ELŐSZÓ

A laikusok számára mindig meglepő hallani a tényt, hogy Kínának komoly geopolitikai, geo-ökonómiai érdekeltségei vannak Afrikában; nehezen tudják elképzelni két ilyen teljesen különböző, és egymástól meglehetősen távol fekvő kontinens kapcsolatát. Valószínűleg ezzel nem csak az én ismerőseim vannak így, hanem a gazdasági életben kevésbé jártas honfitársaimat, illetve egy-egy egocentrikusabb európai vagy amerikai állampolgárt is ugyanúgy újdonságként érheti a hír: Kína már Afrikában (is) átveszi a vezető szerepet.

Itt felmerülnek a következő kérdések: Milyen érdekek vezérlik Kínát Afrikába? Hogyan építi kapcsolatait a kontinensen? Minek köszönhető a sikere? És egyáltalán Kína érkezése előtt milyen állapotok uralkodtak a térségben? Merre tart most Afrika?

Ezen kérdések megválaszolásához először egy rövid „afrikai körképben” vázolom fel a kontinens jelenlegi helyzetét. Ezután feltárom Kína Afrikához fűződő érdekeltségeit és a kontinensen történő expanziójához alkalmazott módszereit. Munkám során a kínai és a „nyugati” típusú stratégiai modell globális bemutatására, szembeállítására törekszem, melyhez Franciaországot választottam az összehasonlítás ellentétes pólusának. Úgy gondolom, hogy Afrika korábbi gyarmattartója ritkán szerepel ilyen típusú összehasonlításokban, pedig – az utóbbi években csökkenő súlya ellenére – változatlanul fontos világpolitikai és gazdasági szereplő, és az afrikai színtéren az egyik legtapasztaltabb és legbefolyásosabb hatalom, ezért remek alapot szolgáltat a kínai modellel történő összevetéshez.

Egyaránt szeretnék rámutatni a két modell, a két ország által birtokolt előnyökre és a leküzdendő hátrányokra, afrikai szerepvállalásuk pozitívumaira és az általuk előidézett veszélyekre is. Bár egészében szeretnék képet alkotni Párizs és Peking afrikai tevékenységéről, mégsem szabad Afrikát egységként kezelni, ezért konkrét példákkal is szolgálok majd. Céлом nem „győztes kikiáltása”, sokkal inkább a figyelemfelkeltés.

1. AFRIKAI HELYZETJELENTÉS

A (geo)stratégiai évkönyvek jelentései¹ szerint az új évezred számos eseményt hozott Afrika számára. 2010 a Dél-afrikai világkupán kívül a dekolonizációról szóló megemlékezések, „mérlegkészítés” éve is volt a frankofón államok nagy részében. Az év bővelkedett negatívumokban (államcsínyek Guineában és Nigerben, polgárháború és kalóztevékenység Szomáliában, az Al-Kaida maghrebi szárnyának megerősödése a Száhel-övezetben, „patthelyzet” Elefántcsontparton, a szegénységi mutatók alakulása, az éhezés növekedésének kockázata Nigerben és Szomáliában stb.), és pozitívumokban is (a gazdasági növekedés kismértékű erősödése, megbékélési és újjáépítési folyamatok Botswanában, Ghánában, Libériában, Angolában, Mozambikban, Burundiban, Ruandában vagy Ugandában). Emellett az elmúlt két évben számos afrikai országban választásokat tartottak, melyek során a legtöbb vezető ismét megválasztásra került.

1. ábra Szavazatszámolás Afrikában

Forrás: <http://www.contrepoints.org>

A gazdasági válság Afrikában is éreztette hatását, az IMF 2009-es adatai szerint az afrikai gazdasági növekedés több, mint 3 pontos esés után 2%-ra süllyedt. Ebben nagy szerepet játszott a nyersanyagok világkereskedelmi szintén történt árfolyam- és mennyiségcsökkenése, a pénzmozgás és a piaci stabilitás gyengülése; mely leginkább a kőolajexportőr, bányászati és mezőgazdasági exportőr országokat, valamint a közepes jövedelmű államokat sújtotta.

Ezzel szemben 2010-ben kismértékű növekedést figyelhettünk meg, de a kőolajexportőr, bányászati és közepes jövedelmű országokat – mint például Dél-Afrika –

¹ Pascal BONIFACE (szerk.): *L'année stratégique 2011. Analyse des enjeux internationaux*, Armand Colin/IRIS, Paris, 2010., 347-371. p.

Pascal BONIFACE (szerk.): *L'année stratégique 2012. Analyse des enjeux internationaux*, Armand Colin/IRIS, Paris, 2011., 321-325. p.

továbbra is érintette a válság. Ez utóbbi ország állásukeresőinek száma 1 millióval nőtt. A Nyugat-Afrikai Gazdasági és Monetáris Unió növekedése 2008-ban 3,8%-ra, 2009-ben 3%-ra volt tehető, 2010-re pedig 4%-ot vártak – ugyanannyit, mint a Közép-Afrikai Gazdasági és Monetáris Közösségben. Valutatartalékaik nagyjából 6 havi exportot fedeznek, az államadósság aránya pedig a GDP 45%-ára tehető. A közösségen belüli kereskedelem a 2005-ös 12%-os szintről 15,5%-ra emelkedett, de közben protekcionista intézkedések bevezetésére is sor került (például Szenegál „védelme” az elefántcsontparti pálmaolajjal szemben).

A Maghreb térség országai a 2009-2010-es időszakban társadalmi megmozdulásokkal „tarkított”, nagy gazdasági visszaesést éltek meg, jórészt Algériában és Marokkóban. Az elmúlt évek makro-ökonómiai fejlődése vitathatatlan, mégis csak részlegesen képesek belőle profitálni az ifjabb nemzedékek, akik nem megfelelően képzettek a magánszféra igényeinek való megfeleléshez. A reformok hiánya és az oktatási rendszer kudarca egyaránt okolható a maghrebi fiatalok – a jelenlegi gazdasági válság kihívásaival szemben tanúsított – felkészületlenségéért.

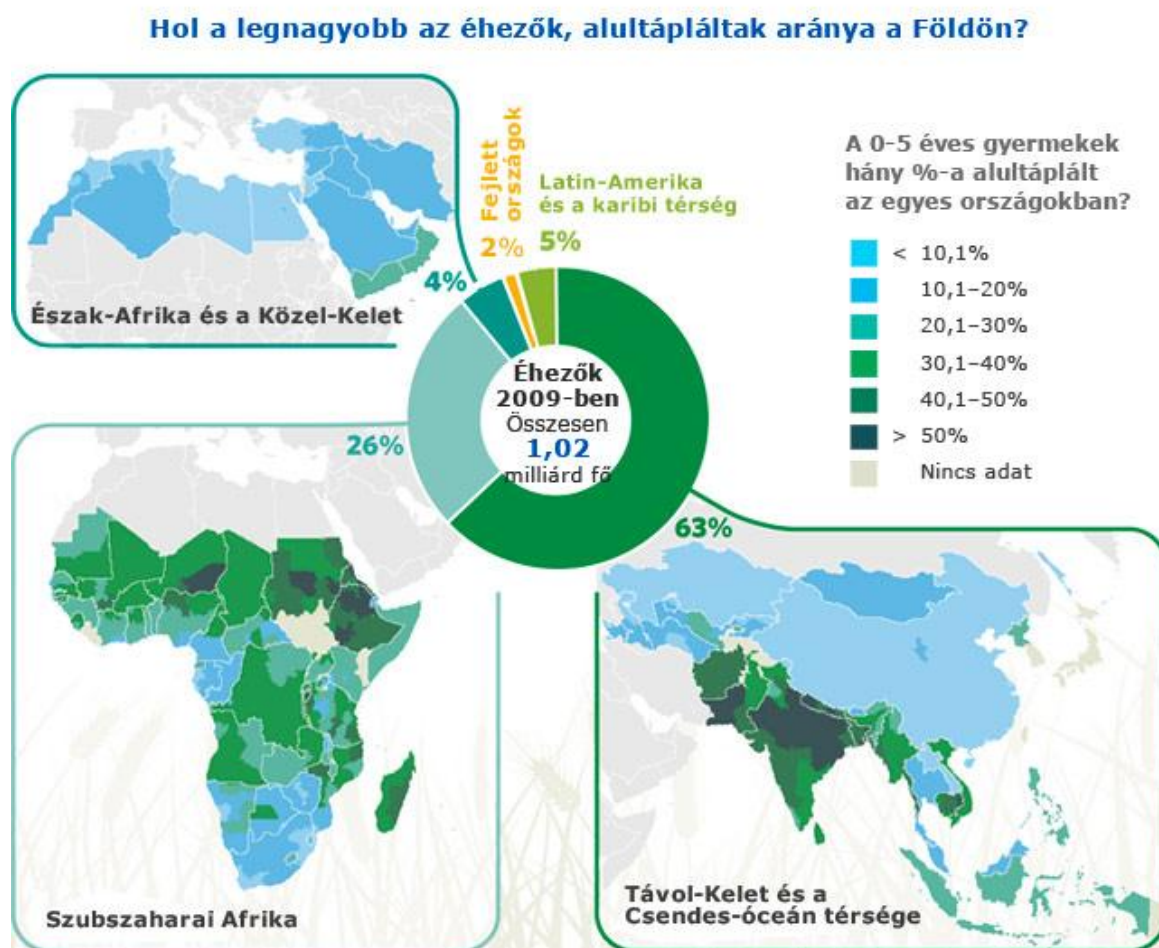
Miközben mindenütt a határok megnyitásáról és a regionális kereskedelem fejlesztéséről szólnak a hírek, Észak-Afrika kivételt képez. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (Asean) 21%, a Déli Közös Piac (Mercosur) 19%, és a Nyugat-afrikai államok Gazdasági Közössége (CEDEAO) 10,7% közösségen belüli kereskedelmet produkál, a Maghreb térségben csupán 3,36%-ot tesz ki a zónán belüli kereskedelem aránya a teljes kereskedelméhez viszonyítva. A Marokkói Pénzügyi Előrejelzések és Tanulmányok Igazgatósága (DEPF) szerint 2006-ban a régió országai ötvenegyszer többet exportáltak az Európai Unióba, mint közvetlen szomszédaikhoz. A Világbank számításai szerint a régió gazdasági integrációja a térség országai számára jelentős GDP-növekedést hozna (a jelenlegi 400 milliárd dollár kevesebb, mint a belga GDP 80%-a); így 2005 és 2015 között Tunézia, Marokkó és Algéria számára 24%, 27% és 34% növekedés lenne elérhető. Egyes tanulmányok szerint az integrációs folyamat megghiúsításával éves szinten 2%-os növekedés lehetőségétől vagy 200 000 állástól esnek el az országok.

Távolabbi célpontok felé Afrika továbbra is szélesíti befolyási övezetét, és igyekszik bővíteni a feltörekvő országokkal – főként Brazíliával, Indiával és Kínával – való kapcsolattartást. Ezen országok gazdasági növekedése – rendre 8% körül mozog – az

afrikai elsődleges termékek keresletét is stimulálja, még ha a kínai-afrikai kereskedelem 25%-kal csökkent is 2009 első kilenc hónapja során. Az arab kőolaj-kitermelő és/vagy muzulmán országok nyújtotta finanszírozási lehetőségekből többnyire a muzulmán afrikai országok részesülnek.

Közben Afrika ásványi nyersanyagokból és szénhidrogénekből stratégiai tartalékot képez, nagyjából a világ tartalékainak 10%-át, mintegy 100 milliárd hordót tesz ki. Ez azért is fontos, mert a világ energiaszükségletének emelkedését 55%-ra prognosztizálják 2030-ig, ebből 37% jut a kőolajra.

2. ábra Éhínség és alultápláltság aránya a világon

Forrás: <http://static6.origos.hu>

Továbbra is kardinális probléma az élelmezés kérdése, mivel a válság, a szegénység és az élelmiszerárak „elszabadulása” és az árak instabilitása miatt az alultápláltság növekedett a lakosság körében. A Világbank számításai szerint az élelmiszerárak 10%-os

növekedése 10 millió embert juttat a szegénységi küszöb (1,25 dollár naponta) alá, a 30%-os növekedés pedig 34 millióval növeli a számukat. Ezzel párhuzamosan megindult a földterületek felvásárlása is; becslések szerint 15-20 millió hektárnyi terület vételével nagyjából 20-30 milliárd dollár értékben eszközöltek befektetéseket – javarészt Afrikában, azon belül is főként Angolában, Kongó Brazzaville-ben, Ghánában, Madagaszkáron, Maliban, Ugandában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, Szenegálban és Szudánban. Kína mellett Indiát, Dél-Koreát és Szaúd-Arábiát említhetjük a legfőbb felvásárlók között. Jelenleg az afrikai termőföld csupán negyede került művelés alá, és 10%-án végeznek öntözéses földművelést, a termés 40%-a pedig kárba vész megfelelő raktározási és szállítási feltételek hiányában.

Az afrikai vezetők az országukon belüli stabilitás megőrzésekor vékony határvonalon lavíroznak, hiszen a rezsimek többsége hosszú ideje van egy-egy leader kezében, általában a hadsereg vagy a különleges erők fontos szerepet töltenek be az állam életében. A demográfiai robbanás következtében a fiatalok növekvő számban keresnek állást, diplomájuk ellenére sokszor mégsem rendelkeznek jövőképpel, perspektívával. Ugyan ezeknek a hatalmaknak a történelmi legitimitásuk már erodálódott, az erőtlen ellenzéki és szakszervezeti tevékenység nem járt feltétlen sikerrel a korábbi falak lerombolásában. A szegénységi mutatók és az országok sebezhetősége az alultápláltság és az AIDS masszív jelenlétével változatlanul magas szinten marad, ráadásul a magas árak a vidéki területeken élőket még inkább sújtják, sok háztartás költségvetésének háromnegyedét pedig élelmiszerre fordítják. Ezért számos országban vezettek be fogyasztói ártámogatást az alapvető élelmiszerek tekintetében.

2. A FRANCIA ÉS A KÍNAI MODELL

2.1 Motiváció

Franciaországra jellemző az aktív külpolitika folytatása, a francia nép pedig híres erős érdekképviselőtől, ez közismert tény. Ám a francia külpolitikai motiváció megértéséhez a történelmi háttér megvizsgálása mellett a francia identitás jellegzetes vonásaival is érdemes megismerkednünk. A francia külpolitikára jelentős befolyással bír az évszázadok során beléjük ivódott nemzeti identitás- és öntudat, a fontosnak tartott modern értékek – a francia forradalom vívmányai: „Liberté, égalité et fraternité”, azaz „szabadság, egyenlőség és testvériség” – védelme és terjesztése, valamint a vezető szerepre való törekvés. Franciaország mindig is kivételes hatalomként (L’exception française), iránymutató, modellalkotó, követendő példaként tekintett magára; ezért az ország „történelmi nagyságát” (Grandeur), „dicsőségét” (Gloire) a jelen korra is át kívánja menekíteni, tekintélyét és „rangját” napjainkban is érzékeltetni kívánja. Ez adja a Frédéric Charillon által „projektív külpolitikának” nevezett modell lényegét: „a politikai, gazdasági és kulturális hatalom nemzeti területen kívülre való kivetítésének szándéka; a szimbólumokra és gesztusokra különösen érzékeny diplomácia; egy szűkebb regionális helyett globális világkép; végül egyfajta „egyetemes üzenet” hordozása, azaz a saját „modell” exportálásának szándéka”².

Emellett Afrikához – immár lassan két évszázad óta – kiemelkedő jelentőségű gazdasági kapcsolatok is fűzik Franciaországot. Mivel az ország nyersanyagkészletei erősen megfogyatkoztak, a stratégiai nyersanyagok iránti szükségletei nagyobb hányadát külföldi forrásból kell fedeznie - 51%-ban támaszkodik az energiaiimportra. Ennek fényében különösen felértékelődik az Afrikai relációk szerepe, partnerei körében a természeti erőforrásokhoz való hozzáférésben privilégiumokra, prioritásra törekszik. A kőolajimport 12,1%-át Észak-Afrika, 10,6%-át Fekete-Afrika biztosítja; földgázból Algéria 16%-ot szállít, Mauritániából vasércet, Nigerből uránércet, Guineából bauxitot szereznek be a franciák.³

Nem meglepő módon Kínát is hasonló érdekek fűzik Afrikához; napjaink kínai külpolitikáját – és az ehhez kapcsolódóan alkalmazott stratégiáját – három fontos

² LÁZÁR Gergely: *Franciaország geopolitikai törekvései a posztbipoláris korban*, In: Külügyi Szemle, Budapest, 2007/4., 164-203. p.

³ LÁZÁR Gergely: *Franciaország geopolitikai törekvései a posztbipoláris korban*, In: Külügyi Szemle, Budapest, 2007/4., 164-203. p.

területen, a biztonsági, gazdasági és a politikai szférához köthetően kitűzött céljai határozzák meg.

Megfigyelhető a három témakör összefonódása, hiszen a Népköztársaság nagy hangsúlyt fektet energiabiztonságának megvalósítására, melyben az Afrikából érkező szénhidrogén-import egyre növekvő szerepet tölt be. 1970 óta folyamatosan növekvő *energiaigényét* csupán behozatallal tudja fedezni; 2005-től pedig már a világ második számú „kőolaj fogyasztójaként” tartjuk számon. Becslések szerint 2020-ra az import aránya a 80%-ot is elérheti. Kockázatosabbá váló Közel-keleti beszerzéseit az Afrika felé irányuló diverzifikációs törekvéseivel próbálja biztosítani, és reméli, hogy ezáltal Washington számára is kisebb „támadási” felületet nyújt.⁴ 2006-ban a Közel-Kelet felé irányuló kőolajfüggősége 40 %-ra volt tehető, míg ez az érték Afrika irányában megközelítette a 20%-ot.⁵

Kína gazdasági növekedése szempontjából is kiemelt jelentőségű az energiaellátás *kontinuitása*; az esetlegesen fellépő zavarok negatív hatást gyakorolnának a termelésre (pl. a kohászatra, vegyi-, fém- és építőiparra). A GDP növelése Peking általános célja, mivel a növekvő belső kereslet növekvő import igényekkel párosul; a regionális gazdasági fejlettségi különbségek okozta kényes társadalmi és politikai stabilitás miatt a dinamikus külkereskedelmi tevékenység nem bizonyulna elégségesnek. A 2020-as célkitűzések között szerepel a GDP megduplázása is.⁶

A fosszilis energiahordozók kereskedelmén túl (pl. kőolajimport Nigériából, Algériából, Líbiából, Angolából, Szudánból vagy Egyenlítői Guineából) Kína számít a nagy mennyiségben érkező vas- és rézércre (Dél-Afrikából és Zambiából), kobaltira és koltánra (Kongóból), fára (Gabonból, Kamerunból és Kongóból), és a krómra

⁴ Alain CAUSSIEU – Sébastien DEMAILLY – Guillaume DETILLEUX – Matthieu DEPOIRE – Christophe PEIGNÉ: *Crise du Darfour: Indice révélateur de la politique d'accroissement de puissance de la Chine en Afrique*, online elérhető: http://www.infoguerre.fr/documents/dossier_chine_afrique.pdf (letöltve: 2012. 10. 22.).

⁵ Michal MEIDAN: *La Chine à la conquête des marchés énergétiques mondiaux*, In: Hérodote, Issy-les-Moulineaux, 2007/2. n°125, 77-94. p., online elérhető: <http://www.cairn.info/revue-herodote-2007-2-page-77.htm> (letöltve: 2012. 10. 22.).

⁶ Alain CAUSSIEU – Sébastien DEMAILLY – Guillaume DETILLEUX – Matthieu DEPOIRE – Christophe PEIGNÉ: *Crise du Darfour: Indice révélateur de la politique d'accroissement de puissance de la Chine en Afrique*, online elérhető: http://www.infoguerre.fr/documents/dossier_chine_afrique.pdf (letöltve: 2012. 10. 22.).

(Zimbabweból). ⁷ Ezek mellett élénken érdeklődik a Közép-afrikai Köztársaság réz, nikkel, vas, bauxit, és uránium készlete iránt is.⁸

Beviteli érdekeltsége mellett Kínának *exportálási szándékai* vannak, hiszen a hazai szereplők által előállított hatalmas mennyiségű termékek értékesítéséhez Afrika ideális felvevőpiacot nyújt. Az olcsó kínai áruk számára a majd' 1 milliárd potenciális fogyasztó és a még alig „felfedezett” piacok számos kiaknázatlan lehetőséget rejtenek; könnyedén felszívják a kínai ipari termelés egy részét, elektronikai- és textilipari termékeket, háztartási cikkeket, járműveket szereznek be kínai forrásból.

A fenti előnyökkel szorosan összekapcsolódik Kína *politikai érdekrendszer*e is, belpolitikai és világpolitikai szintén egyaránt. A gazdasági prosperitás hozzájárul a belső stabilitás megőrzéséhez, valamint megalapozza a külpolitikai befolyás kiterjesztését. Az Afrika országaival való kapcsolatok elmélyítése Peking számára új szövetségek megkötését is jelenti, melyek a kölcsönösség elvén alapulnak. Minden újabb „barátság” egy újabb szavazatot jelent(het) a Kína számára fontos kérdésekben az ENSZ-ben és a nemzetközi szervezetek ülésein, cserébe szövetségesei is élvezzi a nagyhatalom támogatását. Emellett ezek a partnerek támogatják az „egy Kína” elvet, azaz Tajvan periféria szorítását, politikai izolációját a nemzetközi szintén, így kikényszerítve az ország egyesítését a szigettel.

⁷ William LEDAY: *Political dimensions of the China-Africa strategic partnership*, In: La Revue Défense nationale et Sécurité collective, Paris, 2007/1. 82-93. p.

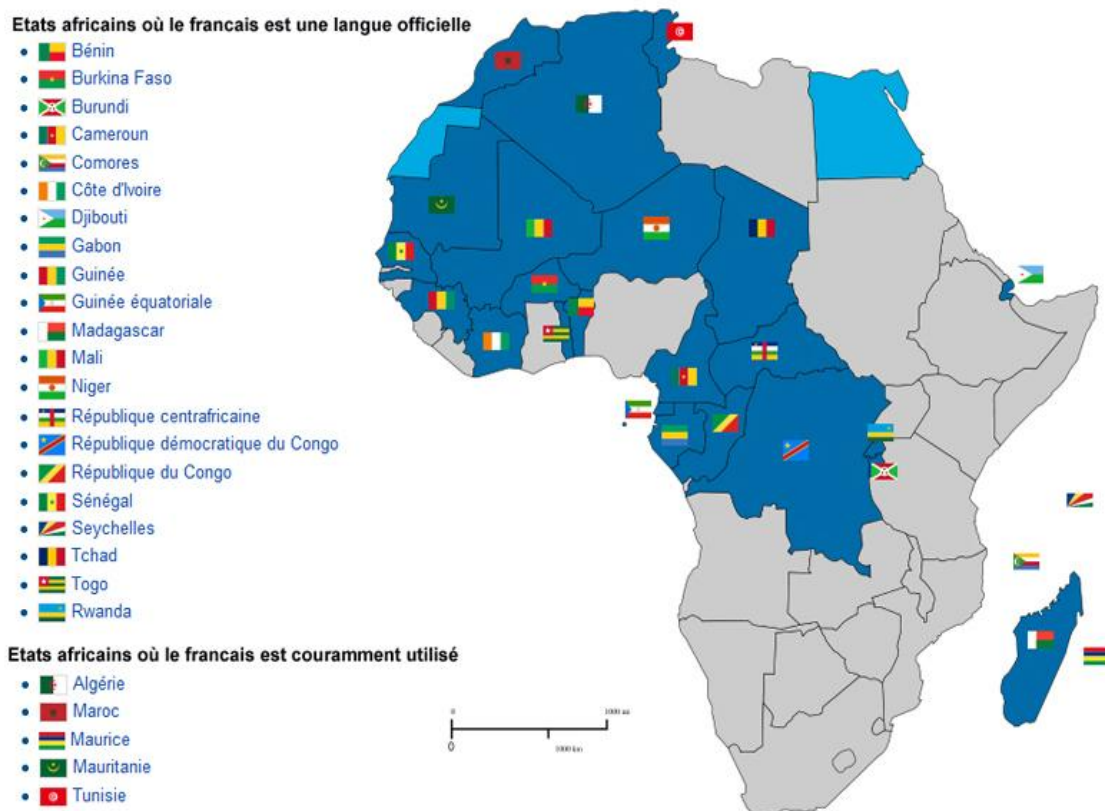
⁸ Valérie NIQUET-CABESTAN: *La stratégie africaine de la Chine*, In: Politique étrangère, Paris, 2006/2. 361-374. p., online elérhető: <http://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2006-2-page-361.htm> (letöltve: 2012. 10. 23.).

2.2 Stratégiák

2.2.1 Történelmi keret

A franciák részéről érzékelhető „számítási akarás” és vezető szerepre való törekvés tetten érhető volt a napóleoni háborúkban és a kolonizációs folyamatban is. Franciaország 1830-ban kezdte meg Algéria gyarmatosítását, mely első afrikai kolóniája lett. A kontinens felosztásakor hatalmas területeket szerzett meg (ezzel igyekezett ellensúlyozni a brit expanziót is), így jött létre Francia Nyugat-Afrika (AOF) Szenegál, Elefántcsontpart, Francia Szudán (Mali), Francia Guyana, Mauritánia, Guinea, Niger, Haute-Volta (Burkina Faso) és Dahomey (Benin dél-keleti része) föderációba foglalásával; valamint Francia Egyenlítői-Afrika (AEF), mely magába foglalta Gabont, Közép-Kongót (Kongói Köztársaság/Congo-Brazzaville), Oubangui-Charit (Közép-afrikai Köztársaság), Csád és Kamerunt. Emellett a Maghreb térség többi országát (tunéziai és marokkói protektorátus), Togót, Madagaszkárt, a Comoro-szigeteket, indiai-óceáni szigeteket, és Dzsibutit is ellenőrzése alatt tartotta.

3. ábra Frankofón országok Afrikában

Forrás: www.humtec.org

A második világháborút követő dekolonizáció a francia gyarmati rendszert is megtépázta, a Francia Unió tagjaiból a Francia Közösség autonóm köztársaságaivá váltak, majd elérték a függetlenséget.⁹

Az afrikai gyarmatok „de jure” leválásakor a nemzetközi környezet meghatározó eleme a bipoláris világrend és a hidegháború volt. Abban a világrendben a volt anyaország és a volt kolóniák számára kölcsönösen előnyösnek tűnt a szoros együttműködés, melyet a „Françafrique” elnevezésű „geopolitikai képződmény” keretében valósítottak meg. „Françafrique, azaz a „francia-afrikai állam”, amely a közös nyelvre, a közös monetáris rendszerre, a francia katonai jelenlétre, az afrikai országok állam- és közigazgatási rendszerében nagy számban szerepet játszó francia „kooperánsok” tevékenységére és a mindenkori francia köztársasági elnök és az afrikai országok elnökeinek bizalmas személyes kapcsolataira épült.

4. ábra Françafrique 50 éve - Olajszállítás és bizalmas elnöki kapcsolatok

Forrás: <http://www.divxéo.net>

A „francia-afrikai” állam a párhuzamos diplomáciai struktúrák, ügynökök, zsoldosok, valamint az Elf-Aquitaine állami olajvállalat által feltöltött titkos pénzügyi alapok fenntartásával hálózatszerűen működött. A Franciaország nyugat-afrikai

⁹ Wais AHMAD – Meryem AMRANI JOUTEY – Oumoul SANFO: *Accords sino-africains. Le développement des pays d'Afrique est-il susceptible de se réaliser en coopération avec la Chine plus qu'il ne l'a été avec la France?* online elérhető: http://www.infoguerre.fr/fichiers/ACCORDS_SINO-AFRICAINS.pdf (letöltve: 2012. 10. 25.).

„hátsóudvarának” folyamatos hatalmi-uralkodó stabilitását – az esetleges szovjet behatás minden áron való kizárásával is – biztosító „Françafrique” hálózatában az anyaország és a volt gyarmatai közötti kapcsolatok valójában nem inter-etatikus kapcsolatokként, hanem az afrikai államok szuverenitását de facto zárójelbe tevő intra-etatikus kapcsolatokként működtek.”¹⁰

A bipoláris világrend felbomlásával Franciaország figyelme elterelődött az afrikai gyarmatokról, ezzel párhuzamosan azok belső stabilitása is megingott, mely teret adott vallási konfliktusok, gazdasági válságok kialakulásának. 1994-ben a ruandai népirtást sem sikerült kezelni, ezzel stabilizációs szerepe és képessége is megkérdőjeleződött. Az ezredforduló környékén Jacques Chirac elnök Jospin miniszterelnök nyomásra lazított a „kontinens felügyeletén”, és a „nem avatkozunk be, de közömbösek sem maradunk” elvet követte, azonban második mandátuma során Villepin külügyminiszterrel ismét visszatértek a Françafrique megszokott, „jól bevált” gyakorlatához. Sarkozy elnökben megvolt a szándék a Françafrique¹¹ átalakítására, de be kellett látnia, hogy ez nem valósítható meg rövid idő alatt. Franciaország és afrikai partnerei között olyan mélyen gyökereznek az összefonódások, hogy a jelenlegi politikai generációk nem fogják tudni „elszakítani ezeket a kötelekeket”. A Franciaország számára stratégiai fontosságú partnerek immár az „elpártolás” rémével is fenyegethetik volt gyarmattartóikat, hiszen gazdag ásványkincs-készleteikre az Amerikai Egyesült Államok és a feltörekvő országok is áhítoznak. Ám a korábban elfogadott viszonyok fenntartásával Franciaország továbbra is különösebb megkötések nélkül részesülhet belőlük, cserébe elég szeméttel hunyina az állami élet visszasságai, illetve a vezetők vagyonosodásának kérdései felett. Azonban ha lassan is, de a változások szele fúj az Afrika-politika szavannáin.

A meglehetősen szélsőséges, és sokszor „negatív előjelű” francia-afrikai kapcsolatokkal szemben Pekingnek nem kell különösebb energiát fektetnie a „múlt feledtetésébe”, ezért szívesen helyezi a két fél közötti kapcsolatot *történelmi keretbe*, mely az élénkebb kereskedelem révén a Ming dinasztiaig (1368-1644) nyúlik vissza, de a XIX. század kolonizációs törekvései miatt megszakadt teljes kibontakozásuk. Újabb közeledés az '50-es évektől figyelhető meg, miután 1955-ben az indonéziai Bandungban

¹⁰ CSIZMADIA Sándor: *Nyugat-Afrika. Francia „hátsó udvar” és/vagy amerikai előkert?*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 1. évf. 1. szám., 21-30. p.

¹¹ Titkos megállapodásai, szervezetei és hálózatai miatt egyesek csak „Mafiafrique” néven emlegették.

29 állam részvételével afroázsiai konferenciát tartottak. A konferencia célja volt megtalálni az „arany középutat” a kor két szuperhatalma, illetve azok ideológiai törekvései és módszerei között, politikai és gazdasági célok, megoldások felvázolása mellett.¹² A kapcsolatok lassú beindulása után Afrika szerepe a nyugati államok elzárkózásának mértékével fordítottn arányosan értékelődött fel, melyben a 2000-es évek eleje hozott drasztikus erősödést. Kína a „Dél-Dél” együttműködést hirdetve – mintegy vezetői szerepben tűnve fel a feltörekvő országok között – élénkítette fel politikai és gazdasági kapcsolatait az afrikai államokkal. 2000-ben a Kína-Afrika Együttműködési Fórum (FOCAC) keretén belül mélyítette tovább a kooperációt, melyet 2003-ban a Kína-Afrika Üzleti Konferenciával tovább szélesített, 2006-ban pedig a pekingi fórumon stratégiai szintre is emelte azt.

¹² TARJÁN Tamás: *1955. április 18. a bandungi konferencia megnyitása*, online elérhető: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1955_aprilis_18_a_bandungi_konferencia_megnyitasa (letöltve: 2012. 10. 23.).

2.2.2 Diplomácia

Komplex célkitűzéseinek megvalósításához Franciaország rendelkezik a világ második legkiterjedtebb diplomáciai hálójával, mely az érdekérvényesítés fontos eszközévé vált a gyarmati kapcsolatok felbomlása után. A Quai d'Orsay (a Külügyminisztérium egyik elnevezése) mellett megszüntetéséig az Élysée¹³ afrikai részlege (cellule africaine – afrikai sejt) is foglalkozott az afrikai relációkkal, Sarkozy elnök regnálása idején (az elnök befolyásának növekedése következtében¹⁴) a diplomáciai részleg feladata volt a francia-afrikai kapcsolatok ápolása. A régi gyarmatokkal fenntartott speciális viszonyrendszer révén igyekszik „magához kötni” szövetségeseit, így biztosítva politikai támogatottságát a nagy nemzetközi szervezetekben.

5. ábra Nicolas Sarkozy és Thabo Mbeki találkozója

Forrás: <http://cache.20minutes.fr>

Bár Kína nem rendelkezik a franciához hasonlóan kiterjedt diplomáciai apparátussal, tevékenysége mégis rendkívül aktív és hatékony. Erről tanúskodnak a kínai állami vezetők gyakori külföldi körutazásai, találkozói, és az ezek nyomán kötött nagy volumenű megállapodások tömkelege is.

¹³ Egyaránt jelöli a hivatalos francia köztársasági elnöki rezidenciát és az elnökséget (az elnökkel „együttműködők” összességét”).

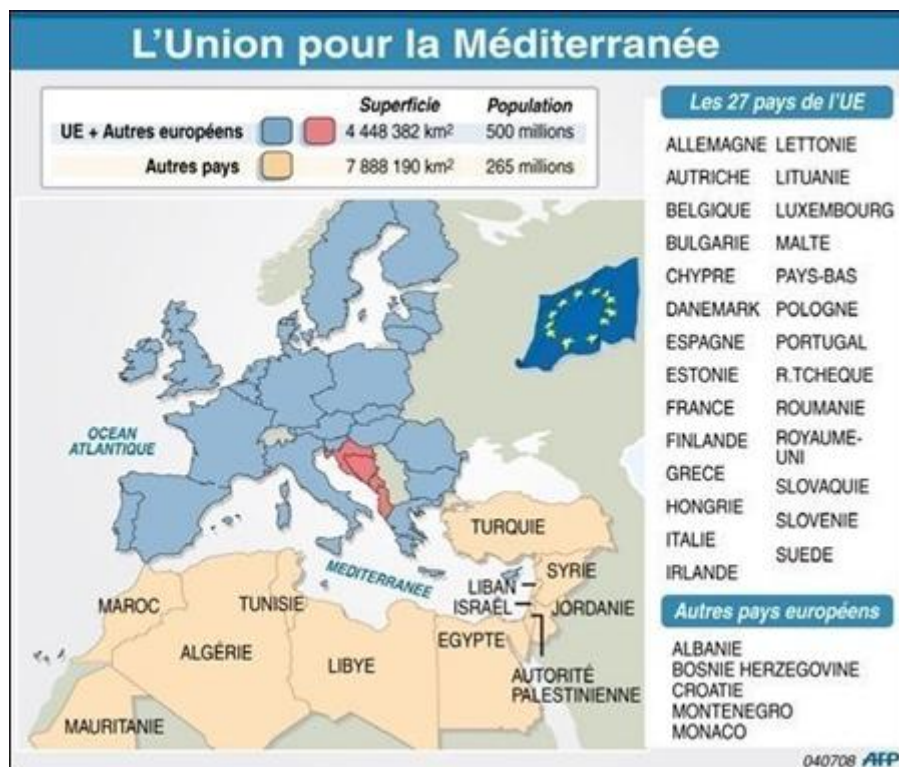
¹⁴ Nicolas Sarkozy első külügyminisztere, Bernard Kouchner kinevezése sokkal inkább csak az elnök(ség) népszerűségét szolgálta, a jelentősebb szerep magának az elnöknek és az Élysée diplomáciai részleg vezetőjének jutott. Az elnöki hatalmat, mozgásteret pedig a Quai d'Orsay fölé helyezett Védelmi és Nemzetbiztonsági Tanács (CNS) növelte.

2.2.3 Politika

Az új világrend kialakulásakor Franciaország kénytelen volt alkalmazkodni a számára kedvezőtlen folyamatokhoz, ha nem akarta elveszíteni befolyási övezetének jelentős részét. Még mindig egyszerűbb volt támogatni az afrikai rezsimeket, illetve a politikai személyiségeket – viszonzásul pedig joggal vár(hat)ta saját gazdasági érdekeinek támogatását, vagy éppen francia politikai pártok közvetett finanszírozását (pl. a nyersanyagokból származó járadékból) – mint lemondani „hátsó udvaráról”.

Később, az új évezred elején úgy tűnt, Franciaországot kevésbé intenzíven foglalkoztatják nyugat-afrikai kapcsolatait, helyette a hagyományosan anglofon Dél-Afrikával és Nigériával élénkíti fel kapcsolatait, továbbá Észak-Afrikával fűzi szorosabbra az együttműködést. Ennek megfelelően Nicolas Sarkozy elnök javaslatára 2008. július 13-án létrejött az Európai Unió tagállamait, valamint 12 mediterrán és 4 balkáni országot tömörítő Mediterrán Unió.

6. ábra A Mediterrán Unió tagországai

Forrás: <http://www.lesmanantsduroi.com>

Franciaország tervei szerint eredetileg csak a part menti országok csatlakozhattak volna az ambiciózus vállalkozáshoz, ám Németország hatására az ambíciószintet

csökkentették – konkrét projektként a Földközi-tenger megtisztítását, a parti és kikötői infrastruktúra fejlesztését, a környezetvédelmet, alternatív energiaforrások támogatását, az oktatást, és a kis- és közepes vállalkozások számára technikai segítségnyújtást határoztak meg – a tagok számát pedig kibővítették.¹⁵

Ami Kínát illeti, politikai téren egyenrangú partnerként kezeli az afrikai államok vezetőit; találkozók és különböző szintű konzultációk során egyeztetni velük álláspontját, további együttműködési lépéseiket; tartózkodik a belügyekbe való beavatkozástól, nem szab feltételeket a kooperációért cserébe. Mindössze a nemzetközi szinten tanúsított támogatást várja el (teljesen érthető módon), de természetesen ő is kiáll „déli barátai” mellett. Így fordulhatott elő, hogy az afrikai országok sorra szakították meg hivatalos kapcsolataikat Tajvannal - mára már csak Burkina Faso, Gambia, Malawi, Sao Tome és Principe, és Szváziföld tartanak ki mellette -; vagy épp szavazataiknak – az ENSZ-ben a voksok közel harmadával rendelkeznek - köszönheti Kína, hogy az emberi jogok megsértése miatt 11 alkalommal kerülte el a szankcionálást, 13-szor pedig sikerült hátráltatnia Tajvan csatlakozását a szervezethez. Ezen kívül Japán állandó ENSZ BT-tagsági aspirációi, valamint a Peking-Tokió közötti – a Kínai-tenger kizárólagos kereskedelmi övezeteinek meghatározása kapcsán kialakult – súrlódások okán is szüksége van az afrikai támogatásra.¹⁶ Kína pedig az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjaként vétózta meg a darfúri humanitárius válságba való beavatkozást, vagy éppen azt akadályozta meg, hogy néhány országot nemzetközi szankciókkal sújtsanak.

¹⁵ EU vonal, online elérhető: http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=63 (letöltve: 2012. 10. 26.).

¹⁶ William LEDAY: *Political dimensions of the China-Africa strategic partnership*, In: La Revue Défense nationale et Sécurité collective, Paris, 2007/1. 82-93. p.

2.2.4 Gazdasági együttműködés

Napjainkra világossá vált, hogy Franciaország súlya csökkent Afrika szubszaharai területein, mégis 2008-ban még az export értéke (hadianyagok nélkül) 25,2 milliárd eurós szinten maradt. Az uránium (Dél-Afrika, Gabon, Niger, Namíbia, Közép-afrikai Köztársaság) és a mangán (Gabon, Namíbia) kitermelése kivételével a szektorban Franciaország súlya elenyésző, még ha az FDI kihelyezésének nagy része ebből származik is; a 25 legnagyobb fémérc-kitermelő multinacionális cég között egyetlen franciát sem találunk.

Ellenben a többi szektorban erős növekedést könyvelhetnek el a francia vállalatok; a Vivendi, a FranceTelecom, a Bouygues, a Suez, a Veolia Environnement megtalálható a 15 legtöbb infrastrukturális beruházó között. 3 francia bank: a BNP-Paribas, a Société générale és a Crédit Lyonnais a frank-zóna forgalmának 70%-át bonyolítja. A Total még mindig az afrikai kőolajipar legnagyobbjai között foglal helyet (földgázkészleteinek 20%-a, kőolajkészleteinek 40%-a Afrikában található), 6 finomítóban van érdekeltsége, 3500 tőltőállomással pedig a piaci részesedés 11%-át birtokolja.¹⁷

Az afrikai privatizációs folyamatoknak a nagyvállalatok igazi nyertesei voltak; a francia kapitalizmus befolyását nem hogy nem gyengítette, hanem éppen meg is erősítette annak erejét. Az afrikai gazdaság liberalizálásával ezek a csoportok olymértékben képesek voltak hasznot húzni a modernizációs folyamatokból, hogy a „rekolonizáció” kifejezés használata sem állna túlságosan messze a valóságtól. A telekommunikáción kívül a víz-és elektromos szektorban is jól tudták magukat pozicionálni a francia befektetők. Néhány szegmensben, mint az élelmiszeri és a közlekedési, a privatizáció nem vezetett versenypiac kialakulásához, ellenkezőleg, (állami) vállalatok monopóliumát hozta. Elmozdulás következett be az érdekeltségi területek földrajzi elhelyezkedésének tekintetében is, például a Total nem az Elf korábbi gaboni és kongói posztjain teljesíti a kitermelés nagyobb részét, hanem Nigériában és Angolában, de a Pérenco és a Maurel & Prom „kőolajipari ifjoncok” Eritreában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban és Tanzániában „bontogatják szárnyaikat”. Néhány év leforgása alatt a Bolloré pedig Kelet-Afrika elsődleges szállítási, szállítmányozási és logisztikai szereplőjévé nőtte ki magát. A CFAO közben nem csak diverzifikálta tevékenységi körét (gyógyszeripari, új

¹⁷ Thomas DELTOMBE – Benoît ORVAL: *Quand la Françafrique passe au privé*, In: Recherches internationales, Saint-Denis, 2009/1., 85. szám, 39-66. p.

információ-technológiai és kommunikációs termékek forgalomba hozatalával), hanem offenzív stratégiájának köszönhetően Kelet- és Észak-Afrikában is megjelent.

A múlt században a közös monetáris rendszer, a pénzügyi és gazdasági összefonódás alapját a CFA frank-zóna biztosította, melynek 15 ország még ma is tagja. Tulajdonképpen monetáris politikai integrációnak tekinthetjük, melyben két egymás mellé rendelt övezet (a Közép-Afrikai Gazdasági és Monetáris Közösség, valamint a Nyugat-Afrikai Gazdasági és Monetáris Unió) frankjai jelentik a CFA frankot. Mindkét frank értékét a francia államkincstár garantálja, a francia frank megszűnése és az euró bevezetése után ez utóbbihoz kötötték, jelenleg 1 € 655,957 CFA frankot tesz ki. A profitok szabad átutalásának lehetőségével – a francia szabályozásnak megfelelően – a pénzkiáramlás célpontja Franciaország volt. A CFA frank 1994-es 50%-kal való leértékelése folytán rendkívül olcsón lehetett a privatizálás alatt lévő szektorokat felvásárolni. A privatizáció során nyugati vállalatok „jutányos áron” szereztek részt maguknak az energia, a telekommunikációs, a vízszolgáltatási és a bankszektorból,¹⁸ és mint azt fentebb említettem, a francia nagyvállalatok igazán nagy nyertesei lettek a kialakult helyzetnek.

7. ábra CFA frank

Forrás: www.senegalaisement.com

¹⁸ CSIZMADIA Sándor: *Nyugat-Afrika. Francia „hátsó udvar” és/vagy amerikai előkert?*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 1. évf. 1. szám., 21-30. p.

Az elmúlt évtizedben Franciaország részt vett Afrika infrastruktúrájának fejlesztésében, az oktatási és egészségügyi szolgáltatások színvonalának emelésében. Bissau-Guineában a polgárháború idején a közintézmények létrejöttét és működését, a termelőipart, az eszközvásárlásokat és a munkaerőt támogatta; 2000 és 2002 között 2 millió euróval járult hozzá az ország fejlődéséhez. Guineában a vidék felzárkóztatására és a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére költött, humanitárius és iparfejlesztési céllal Burkina Faso egészségügyét támogatta, Benin és Mali adminisztratív és makroökonómiai struktúrakorrigáló céllal részesült a francia támogatásból. A Zöld-foki szigetek a vízhálózat és energiaellátás fejlesztésére kapott támogatást, továbbá a technológiatranszfer területén élvezett előnyöket. A francia segítségnyújtás kiterjedt többek között Szenegálra, Sierra Leonéra, Elefántcsontpartra, Ghánára és Mauritániára is.¹⁹

Ezen felül 2010-ben Nicolas Sarkozy elnök egy 3 évre szóló, 180 millió eurós hitelkeret létrehozását jelentette be, melyből évente 50 000 afrikai képzése finanszírozható. Ígéretet tett a második világháborús afrikai katonák nyugdíjának felemelésére a „francia társaik” szintjére;²⁰ François Hollande elnök pedig néhány hónappal hivatalba lépése után elengedte Elefántcsontpart 4,6 milliárd dolláros tartozását.²¹

Kína részéről az egyenlő félként való bánásmód a gazdasági szférára is kiterjed, – az IMF vagy a Világbank strukturális alkalmazkodási programjával ellentétben - gazdasági együttműködésért, segítségért sem vár drasztikus változtatásokat, gazdasági csomagok, programok készítését, reformok végrehajtását, vagy a nyugati országokhoz való felzárkózást, demokráciaépítést. Egyszerűen hagyja, hogy ezekről saját maguk rendelkezzenek. Gazdasági téren a kereskedelem, a beruházások, a pénzügyi együttműködés, a mezőgazdaság, a turizmus, az infrastruktúra-fejlesztés és a segélyek mellett az adósságok elengedése élveznek prioritást. „A 2006-os FOCAC csúcson

¹⁹ DANKÁNÉ FALUDI Anna: *Nyugat-Afrika és az Európai Unió gazdasági kapcsolatai*, Szakdolgozat, Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskola Kar, Budapest, 2005.

²⁰ CSIZMADIA Sándor: *Nicolas Sarkozy és a Françafrique paradoxonjai*, online elérhető: http://www.grotius.hu/doc/pub/TRFKET/2011_193_cszimadia_sandor_nicolas_sarkozy_es_a_francafrigue_paradoxonjai.pdf (letöltve: 2012. 10. 25.).

²¹ STEMLER Dániel: *Franciaország elengedte Elefántcsontpart adósságát*, online elérhető: http://kitekinto.hu/afrika/2012/07/29/franciaorszag_elengedte_elefantcsontpart_adossagat/ (letöltve: 2012. 10. 27.).

bejelentett, új kínai-afrikai stratégiai partnerség erősítése érdekében Hu Jintao, kínai elnök a következő nyolc felajánlást tette:

- ✓ A 2006-os segélyek összegének megduplázása 2009-ig.
- ✓ 3 milliárd dolláros kedvezményes hitel és 2 milliárd dolláros kedvezményes vásárlói hitel nyújtása Afrikának a következő három évben.
- ✓ 5 milliárd dolláros tőkéjű Kína–Afrika Fejlesztési Alap felállítása a kínai vállalatok afrikai beruházásainak ösztönzésre.
- ✓ Az Afrikai Unió konferencia-centrumának megépítése (amely szintén az Afrikai Unió és Kína közötti szoros együttműködés jelképe. A centrum építése 2008-ben kezdődött el.).
- ✓ A súlyosan eladósodott és a legkevésbé fejlett afrikai országok 2005-ben lejáró adósságának (kamatmentes állami kölcsönök) eltörlése.
- ✓ 190-ről 440-re emelni azoknak a legkevésbé fejlett afrikai országokból származó exporttermékeknek a számát, amelyekre Kína nulla vámtarifát alkalmaz.
- ✓ 3-5 kereskedelmi és gazdasági együttműködési zóna felállítása Afrikában, a következő három évben.
- ✓ 15.000 afrikai szakember képzése, 100 agrárszakértő küldése Afrikába, 10 speciális mezőgazdasági demonstrációs centrum kialakítása, 30 kórház és 30 maláriacentrum építése, 300 fiatal önkéntes küldése Afrikába 100 vidéki iskola építése, 2000-ről 4000-re emelni az afrikai diákoknak nyújtott kínai állami ösztöndíjak számát.”²²

A 2010-2012-es időtartamra vonatkozó akcióterv volt hivatott fenntartatni és tovább mélyíteni az afrikai országokkal folytatott együttműködést, ennek értelmében a következő intézkedésekről döntött: ²³

- ✓ Klímaváltozás elleni együttműködés: szatellit időjárás-figyelés, új energiaforrások fejlesztése és alkalmazása, az elsivatagosodás megakadályozása, városi környezetvédelem, 100 tiszta energia projekt elindítása (napenergia, biogáz, és vízi erőmű projektek).

²² VÖLGYI Katalin: *Kína regionális kapcsolatrendszerei az ázsiai és afrikai relációkban*, online elérhető: http://www.chinanetwork.hu/content/content_158.html (letöltve: 2012. 10. 23.).

²³ VÖLGYI Katalin: *Kína regionális kapcsolatrendszerei az ázsiai és afrikai relációkban*, online elérhető: http://www.chinanetwork.hu/content/content_158.html (letöltve: 2012. 10. 23.).

- ✓ Együttműködés erősítése a tudomány és technológia területén: 100 közös projekt elindítása, 100 posztdoktori tudományos kutatási hely biztosítása afrikaiak számára.
- ✓ Kína segíteni fog Afrikának a pénzügyi kapacitások növelésében, 10 milliárd dolláros kedvezményes kölcsönt nyújt, 1 milliárd dolláros speciális kölcsönt kínál az afrikai KKV-nak.
- ✓ A súlyosan eladósodott országoknak és a legkevésbé fejlett országoknak Kína azokat a kamatmentes kölcsönöket elengedi, amelyek 2009 végén járnak le.
- ✓ Kína még inkább megnyitja a piacát az afrikai termékek előtt. A legkevésbé fejlett országokból érkező termékek 95 százalékára nulla vámtarifát fog alkalmazni. Kína a mezőgazdasági demonstrációs központok számát 20-ra fogja növelni, 50 szakértői csoportot küld Afrikába, és 2000 afrikai mezőgazdasági szakember képzését vállalja.
- ✓ Egészségügy: Kína 73,2 millió dollár értékben nyújt orvosi eszközöket, malária-gyógyszereket 30 kórháznak, 30 maláriakezelő centrumot hoz létre, valamint 3000 orvost és nővért fog képezni Afrika számára.
- ✓ Humán erőforrás fejlesztés és oktatás: Kína 50 iskola megépítését és 1500 iskolaigazgató és tanár képzését vállalta. 5500-ra fogja növelni az Afrikának nyújtott ösztöndíjat és 20 000 szakember képzését is vállalta.
- ✓ Kulturális kapcsolatok erősítése, közös kutatási és csereprogramok támogatása.

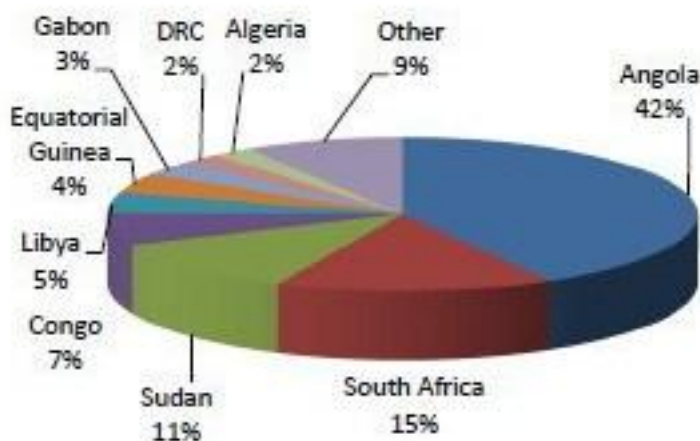
„Az akcióterv három éve alatt a kínai kormány összesen húszezer fő betanítását vállalta: ezeröttszáz afrikai tanárt részesítenek továbbképzésben, a Master of Public Administration program keretében kétszáz közép- és felső szintű tisztviselő képzése válik lehetővé, a kormány ötezer-öttszáz tanulmányi ösztöndíjat ajánl fel, a NEPAD Educational Training Project pedig pénzügyi fedezetet biztosít az afrikai egészségügyi szakemberek képzésére, többek közt háromezer orvos és ápolónő oktatására. Húsz afrikai és ugyanennyi kínai egyetem között új típusú intézményközi együttműködésre kerül sor.”²⁴

Az ötödik, 2012. július 19-én Pekingben megrendezett FOCAC találkozón a 2009-es tízmilliárd dolláros kölcsönajánlatot Kína megkészszerzte, Hu Jintao elnök pedig

²⁴ FEHÉRVÁRI László: *Új kínai külpolitikai modell. Az afrikai és a közel-keleti országokkal folytatott multilaterális együttműködés intézményesített keretei*, In: MKI-tanulmányok, Budapest, 2010/11. 3-14. p.

támogatásáról biztosította a baráti kontinens országait: „rendületlenül az afrikai emberek mellett áll, és örökre jó barátjuk marad” Kína.²⁵

8. ábra Főbb afrikai exportőrök (Kína irányában)

Sources: International Trade Centre, Standard Bank Group

Forrás: <http://eng.chinamil.com.cn>

Kereskedelmi szempontból az elmúlt évtized a kínai-afrikai relációk dinamikus fejlődését hozta, a bilaterális megállapodások nyomán Kína Afrikába gépeket és szállítóeszközöket, textíliákat, háztartási cikkeket, mezőgazdasági termékeket stb. exportál, míg ennek „ellentételezéséként” a kínai import főként energiahordozókból és ércekből, kisebb mennyiségben pedig egyéb árucikkekből (pl. iparcikkek, agrártermékek) áll. A fekete kontinens az új évezredben fontos kőolaj-beszállítóvá nőtte ki magát, 2007-ben Kína importjának 26%-át biztosította, de ez a mennyiség az Amerikának és Európának szállíthatóhoz képest még az 50%-ot sem érte el.²⁶ A kereskedelem volumene az elmúlt évtizedben rohamosan nőtt ugyan („Afrika Kínába irányuló exportja átlagosan évi 40 százalékkal nőtt, 4,8 milliárd dollárról 28,8 milliárdra, majd 2011-re 93 milliárdra; Afrika Kínából származó importja megnégyszereződött, s 2006-ban 26,7 milliárd dollárt

²⁵ NOL: *Kína még tovább pénzeli Afrikát*, online elérhető: http://nol.hu/kulfold/kina_meg_tovabb_penzeli_afrikat (letöltve: 2012. 10. 23.).

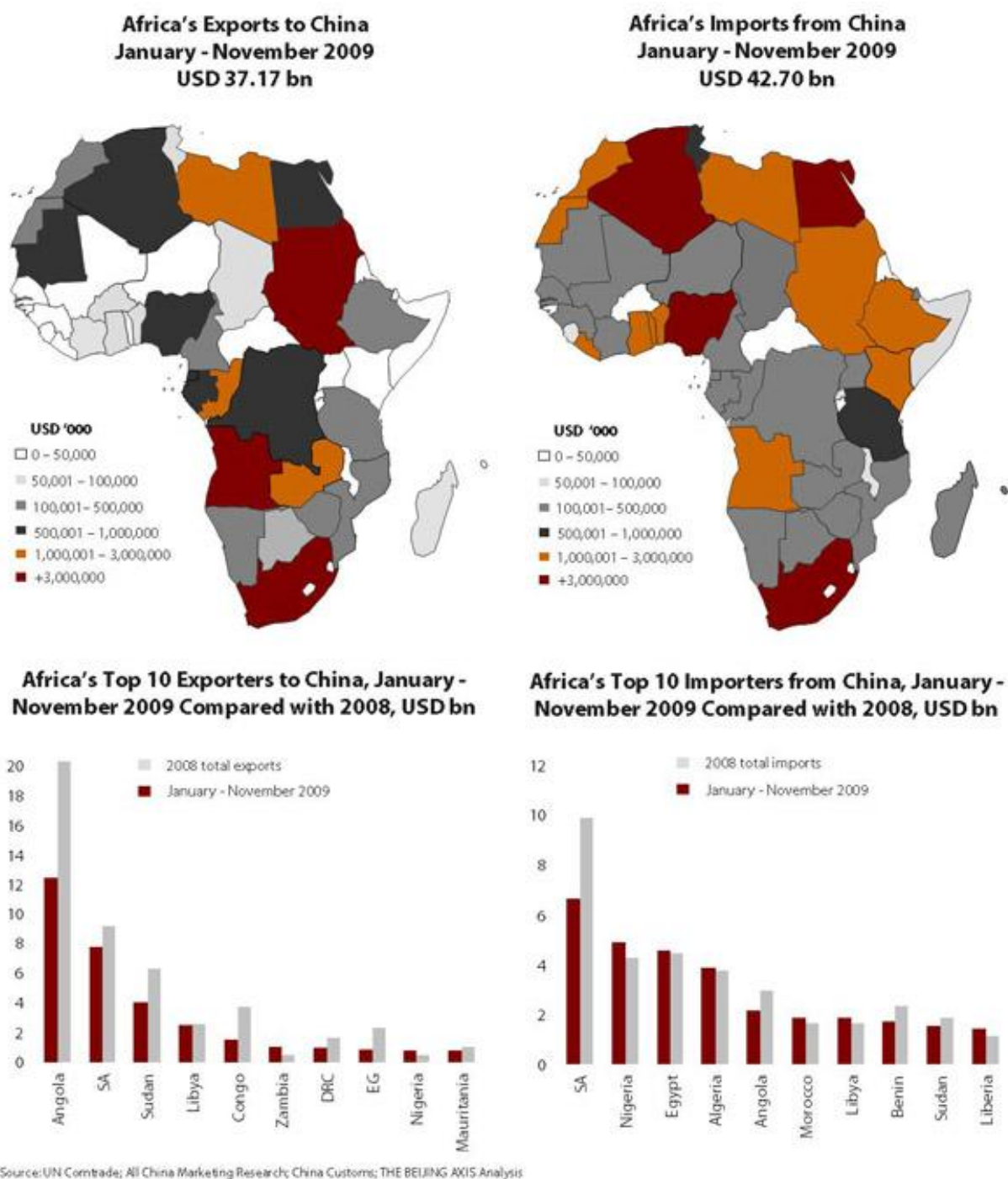
²⁶ VÖLGYI Katalin: *Kína regionális kapcsolatrendszerei az ázsiai és afrikai relációkban*, online elérhető: http://www.chinanetwork.hu/content/content_158.html (letöltve: 2012. 10. 23.).

tett ki”²⁷), Amerikához és Európához képest 2006 előtt mégsem számított óriási mértékűnek.

A kereskedelem-fejlesztésben fontos szerepet játszik a kínai kormány, illetve a bankok (pl. China Exim Bank, African Development Bank, China Export and Credit Insurance Corporation) exporthitelezői tevékenysége, projektfinanszírozói hajlandósága (utak, erőművek, víz- és gázvezetékek építése), beruházás-ösztönző politikája. Közben az afrikai exportáló kedvet speciális kedvezményes és nulla vámtarifával ösztönzik.

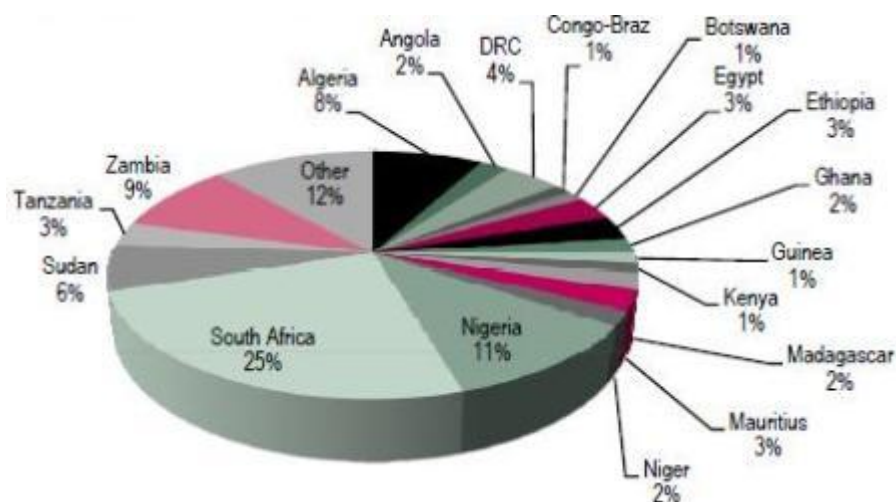
²⁷ KISS Judit - TÉTÉNYI András: *Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában*, online elérhető: <http://www.chinanetwork.hu/portal/downloads/MAGYAR/publikacio/2008tanulmanyok/2-10-KissJ-Tetenyi.pdf> (letöltve: 2012. 10. 22.).

9. ábra Afrika és Kína kereskedelme 2009 január és november között

Kína hosszú távra tekint előre, és mivel a (fizetőképes) népesség növekedésével a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek kereslete is emelkedik, hajlandó agráripari és mezőgazdasági befektetéseket, fejlesztéseket eszközölni, hogy a potenciális, művelés alá vonható afrikai területek termelékenységét kiaknázzák, növeljék, ennek eredményeként pedig az országba irányuló agrárbeszállítás tovább növekedjék a jövőben.

10. ábra Kína FDI kihelyezése országokénti megoszlása 2009-ben (9,3 milliárd dollár)

Forrás: blogs.ft.com

Beruházási téren jelentős összegeket investált Kína az afrikai projektekbe, 2011-ben a 15 milliárd dollárt is meghaladta a kifelé irányuló FDI; a befektető vállalatok számát tekintve pedig kétezres nagyságrendről szólnak a hírek.²⁸ Ezek között megtalálhatók a kisebb magánvállalkozások és a nagy állami beruházók egyaránt. Az utóbbi kategória befektető kedve leginkább a nyersanyag-kitermelés területén mutatkozik meg, de a feldolgozó-, építő-, és szolgáltatóiparban is jelentős. A beruházási tendencia a gazdasági válság hatására sem torpant meg; Libériában vasérc kitermeléséről szóló egyezség született, Nigériában uránium bánya kitermelésének fokozására kedvezményes hitelmegállapodást kötöttek, valamint járművek gyártására alkalmas üzem létrehozásáról is döntöttek, Zambiában rézbányát vettek át és vízi erőművet építettek, Szudánban aranybányászati jogot szereztek és útépitési projektbe kezdtek, a telekommunikációs szektorban nagy jelentőségű tendert nyertek Malawiban,²⁹ de felvásárlás és beruházás útján a kőolaj- és földgázszektorban is növelték befolyásukat a kínai állami vállalatok.³⁰

A kínai-afrikai kapcsolatok mélyülésének intenzitását mi sem illusztrálja jobban, mint Yang Jiechi kínai külügyminiszter egyhetes afrikai kapcsolatépítő körútja, mely során

²⁸ BÁNYAI Gyula: *Kína válik Afrika új gyarmatosítójává?* online elérhető: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kina-valik-afrika-uj-gyarmatositojava-382940> (letöltve: 2012. 09. 26.).

²⁹ VÖLGYI Katalin: *Kína regionális kapcsolatrendszerei az ázsiai és afrikai relációkban*, online elérhető: http://www.chinanetwork.hu/content/content_158.html (letöltve: 2012. 10. 23.).

³⁰ A tranzakciókban nigériai, kameruni, gaboni, kurdisztáni és szudáni bányák voltak érintettek.

felkereste Zimbabwe-t, Guineát, Gabont, Togót és Csádot is.³¹ Ennek eredményeként a Zimbabwe számára folyósított segély összegét 7,6 millió dollárra emeli Kína, a tervezett bányai, energiaipari és mezőgazdasági beruházások értéke a 10 milliárd dollárt is eléri. A két ország közötti kereskedelmi forgalom 2010-re elérte az 520 millió dollárt, közben pedig Kína Zimbabwe elsőszámú dohányfelvásárlójává vált, emellett az ország króm- és gyémántbányászatában is érdekeltséget szerzett.

Guineában Kína szorgalmazza vállalatok megjelenését az áramszolgáltatói és a mezőgazdasági szektorban, emellett részt vesz termálvíz-hasznosítási és vízerőművi projektekben is, de tervebe vette a – becslések szerint a világ bauxitkészleteinek felével rendelkező ország – bauxit-kitermelésében és alumínium-előállításában való részvételt is.

Gabonban újabb villamos áramhálózati beruházásról állapodtak meg a felek – ez alkalommal 130 millió dollár értékben – ezen felül Kína 128 millió dollárnyi, 20 éves lejáratú kedvezményes hitelt bocsájt az ország rendelkezésére a jövőben. A megállapodások szerint Togo mezőgazdasági, oktatási és egészségügyi célra 6 millió euró értékben kap segítséget Kínától, Csáddal pedig tovább növelni az amúgy is dinamikusan fejlődő kereskedelmi forgalmat, mely 2010-ben 200%-os növekedést produkálva elérte a 700 millió dollárt.

A gazdasági válság a további infrastruktúra-fejlesztéseknek sem állta útját, hiszen Kínának saját magának is érdeke a fejlett úthálózat, hidak, vezetékek megléte. Én azonban úgy látom, hogy mindez szintén a több évtizedre előre tervező kínai stratégia része, és a beruházások mellett sokkal erősebb érv az a tény, hogy mindezek az Afrika területén tevékenykedő kínaiak számára (is) hasznosnak (lesznek); sokkal kevesebbet nyom a latban, hogy az új infrastruktúra az afrikaiak részére gazdasági növekedést, életminőségbeli javulást stb. eredményez(het).

Kína tervei között szerepel, hogy a jövőben a BRIC országoknak és az afrikai államoknak nyújtott hitelek egy részét dollár helyett jüanban teljesítik, ezzel nem csak a valuta kockázatokat, hanem a dollár ázsiai dominanciáját is mérsékelhetik.

Az állami export-monopólium leépítésével, az „exportálási jog decentralizálásával”, a szabályozás lazulásával a kínai vállalkozások sokkal nyitottabbá váltak a „külvilág felé”.

³¹RAFFAY Tibor: *Mi a helyzet Afrikában?*, online elérhető: <http://www.uzletiinformacio.hu/hu/cikkek/ado/40-afrikai-krizis.html> (letöltve: 2012. 11.03.).

Ez a nyitás magával hozta a külföldi piacokról és partnerekről alkotott pozitívabb kép kialakulását, nem mellesleg pedig a mind teljesebb, alaposabb információszerzést is. Egy-egy személy áttelepülésére pedig a már Afrikában élő rokon, családtag lehet még hatással.

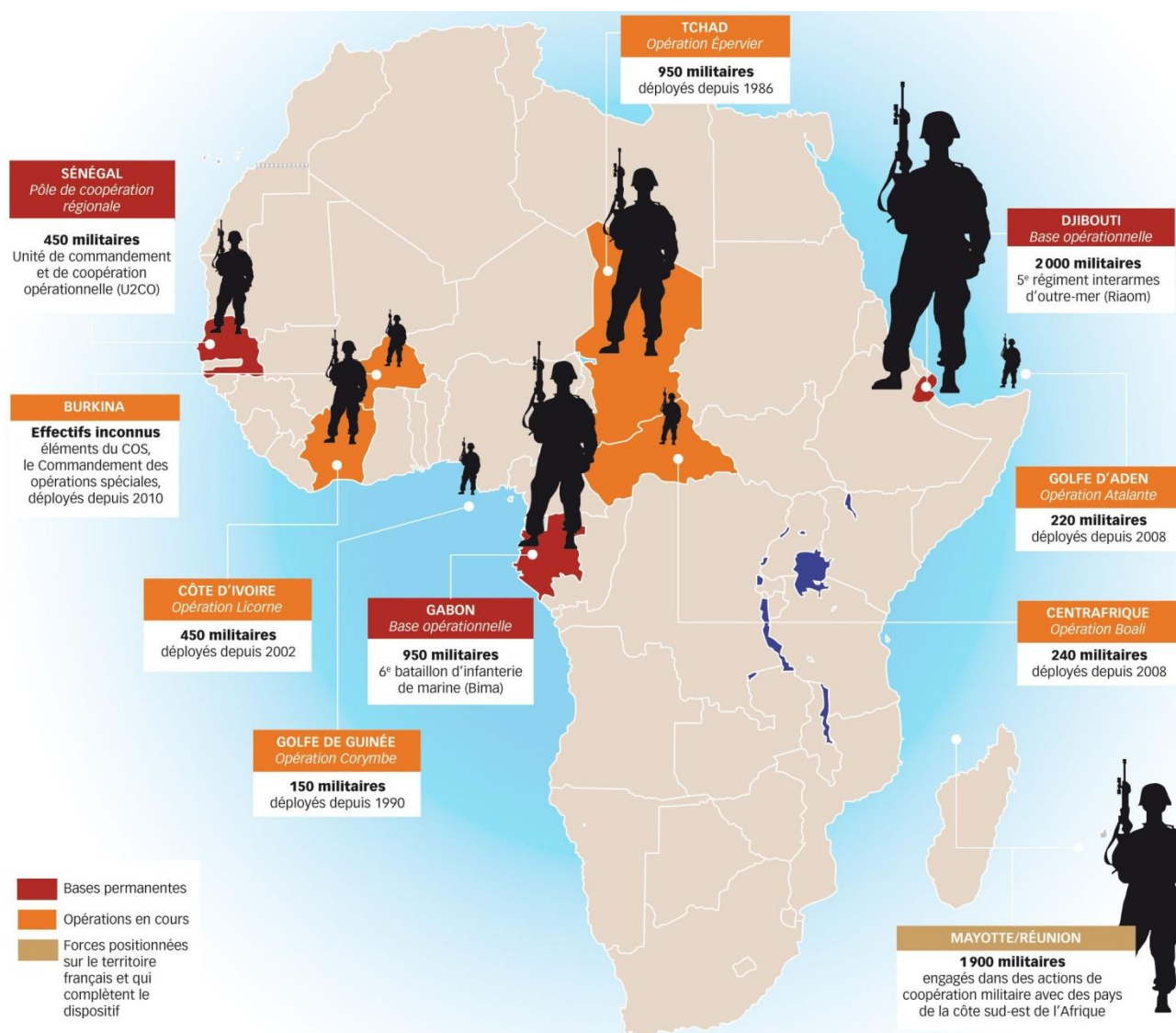
A nyilvánvaló anyagi előnyökön túl a megélénkülő turizmus is a motivációs tényezők között említhető. „2006 szeptemberében már 17 afrikai ország volt a kínai turizmus célországa, mivel megkapta az ún. Approved Destination Status-t (legutóbb például Botswana, Namíbia, Lesotho, Madagaszkár és Ghána). Ugyanakkor az afrikai turisták érdeklődése is növekszik Kína iránt: a 2000-es évek közepén évente mintegy 250 000 afrikai látogatott Kínába.”³²

³² KISS Judit, TÉTÉNYI András: *Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában*, online elérhető: <http://www.chinanetwork.hu/portal/downloads/MAGYAR/publikacio/2008tanulmanyok/2-10-KissJ-Tetenyi.pdf> (letöltve: 2012. 10. 22.).

2.2.5 Katonai szerepvállalás

Katonai jelenlétüket tekintve 2012 októberében nagyjából 5700 francia katona vett részt külföldi műveletben, ebből mintegy 2100 Afrika területére került kihelyezésre. Különböző védelmi szerződések és katonai együttműködési megállapodások révén legitimálta a katonai intervenciókat,³³ hozzájárult a térség stabilitásához. Volt kolóniáiban katonai bázisokkal rendelkezik, melyekről a világ bármely pontjára rövid időn belül képes csapatokat kihelyezni, ezzel is a katonai (nagy)hatalom benyomását kívánja erősíteni.

11. ábra Francia katonai jelenlét Afrikában (vörös - állandó bázisok, narancs - folyamatban lévő műveletek, bézs - támogató erők)

Forrás: www.jeuneafrique.com

³³ Külső és belső fenyegetettség fellépésekor a francia erők beavatkozhattak.

Katonai téren a francia vállalatok és jelenlét afrikai erők javára történő csökkentése mellett döntöttek, a korábbi öt támaszpontból már csak kettőt tartanak fenn. Az elmúlt évtizedben a francia fél több alkalommal is beavatkozott haderejével az afrikai kontinensen; a 2002-ben Elefántcsontparton sikertelennek bizonyult interveniálást súlyos kudarcként élték meg, ám 2006-ban Csád és a Közép-afrikai Köztársaság területén sikeresen leverte lázadással tudták emelni a presztízsüket. Jelenleg három kiemelt területen végeznek OPEX műveleteket Afrikában. Elefántcsontparton a Licorne-haderő 2002 óta teljesít missziót, 2007-től az ONUCI ENSZ-misszió támogatását végezte, 2011-től – a helyzet normalizálódásával – fő feladatává az elefántcsontparti hadsereg reformjának figyelemmel követése, és szükség esetén az országban élő francia állampolgárok védelmének ellátása vált. Személyi állományának létszámát 900-ról 1600-ra emelték az elmúlt évben. Az ONUCI 2004-ben került telepítésre az afrikai országban, megfigyelői és ellenőrzési feladatokat lát el, segített a „nemzeti megbékélés” folyamatában és a választások lebonyolításában. Franciaország és Elefántcsontpart között 2012 januárjában új védelmi partnerségi megállapodás született. Másik fontos missziós térség jelenleg Csádban található, ott a csádi francia egységek (EFT) az Épervier haderő kötelékében két fő feladatot látnak el: a francia érdekek védelméért (pl. a francia állampolgárok biztonságáért) és a két ország között létrejött egyezmény értelmében logisztikai támogatásért (élelmezési- és üzemanyag ellátás, szállítás, képzés) felelnek. Az EFT szükséges esetben CIMIC műveleteket, lakossági segélynyújtási feladatokat is ellát. Két éven át az EUFOR Tchad/RCA, majd az ENSZ MINURCAT béketámogató műveleteiben vettek részt. A katonai műveletek harmadik területe a szomáliai kalóztevékenység megfékezése a 2008 és 2014 közötti idő intervallumban, az EU NAVFOR/Somalie Atalanta hadművelet keretén belül.³⁴

A katonai kötelezettségvállalásnál érdemes még megemlíteni Franciaország líbiai szerepvállalását, hiszen a 2011. március és október közötti időszakban a Harmattan és a Unified Protector³⁵ nevű NATO-hadműveletben mind légierőjével, mind haditengerészetével aktívan részt vett a siker kifejlesztésében.³⁶ Az ilyen típusú

³⁴ Ministère de la Défense, online elérhető: <http://www.defense.gouv.fr/operations> (letöltve: 2012. 10. 26.).

³⁵ Ministère de la Défense, online elérhető: <http://www.defense.gouv.fr/operations/autres-operations/operation-harmattan-libye/actualites/libye-point-de-situation-n-50-bilan-de-l-operation-unified-protector> (letöltve: 2012. 10. 26.).

³⁶ Több, mint 27 000 repült óraszámot és 5 600 bevetést teljesítettek, mintegy 1 000 célt megsemmisítettek.

intervenciók mögött mindig szerepet játszanak gazdasági érdekek, aspirációk, – jelen esetben Líbia olajkészletei – ez esetben Franciaország motivációi között is biztosan szerepelt a presztízs- és befolyásnövelés szándéka. A líbiai akció következtében Kína kénytelen volt állampolgárait kimenekíteni az országból és veszteséget is elkönyvelni a nyugati befolyás alá került területen. Az esetből tanulva – Franciaország minden próbálkozása ellenére – Kína Oroszországgal karöltve sikeresen megvétózta a szíriai beavatkozás tervét.

A kínai stratégia alapvető dimenziói közé is sorolható a katonai és haditechnikai együttműködés megléte és fejlesztése. Minekután Afrika számos (fegyveres) konfliktus melegágya, nem ritka a diktatórikus államberendezkedés sem, a korrupció, az alacsony bürokratikus hatékonyság, az emberi jogok (durva) megsértése, semmibe vétele miatt a kontinens fegyverpiacának kiaknázása előtt is nagy távlatok nyílnak. Az államélet élén álló vezető, vagy kormányzat fegyveres erők támogatásához is folyamodhat hatalma megtartására, vagy visszaszerzésére, illetve megszilárdítására. Példaként érdemes megemlíteni Szudánt, ahol Kína a nyugati fegyverembargó ellenére is folytatta a fegyverszállításokat. Khartum megkészszerzte védelmi költségvetését, így a kőolajból származó bevételek 70%-át fegyvervásárlásra költötte, mely 50%-át Kína biztosította.³⁷ Tehát hiába hirdeti az ázsiai állam, hogy távol tartja magát partnerei belső ügyeitől, belpolitikájuk alakításába nem szól bele, gyakorlatilag mégis erős befolyással bír. De hát, üzlet az üzlet!

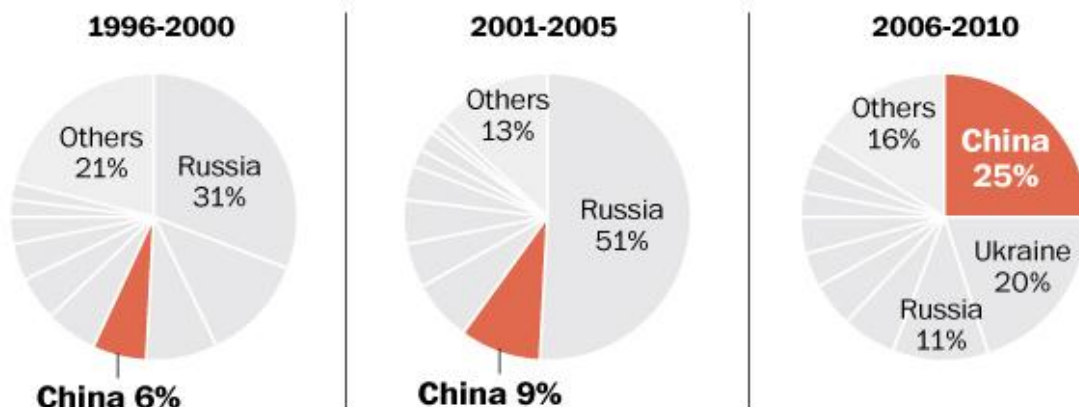
Az Amnesty International jelentése szerint Szudán 24 millió dollár értékben vett fegyvereket és lőszereket Kínától, 57 millió dollárt költött alkatrészek és repülőgép berendezések vásárlására, további 2 milliót pedig helikopter és repülőgép alkatrészekre. Az AviChina Industry and Technology 6 harci repülőt és K-8-as oktató repülőt szállított le, de Kína F-7-es megfigyelő repülőket és Y-8-as szállító repülőgépeket is eladott, emellett 3 könnyűfegyverzeti gyárat nyitott Szudánban. Az Amnesty International jelentése szerint Szudánon keresztül a csádi ellenzéki csoportokhoz is jutott a kínai fegyverzetből. Ezen felül még Zimbabweban, és Maliban is létesített fegyvergyárakat, Namíbiával, Angolával, Botswanával, Szudánnal, Eritreával, Zimbabweval, Sierra Leonéval és Kongóval kötött hadianyag-beszerzési egyezményt. Továbbá a déli országok

³⁷ Anthony CAUBIN: *La coopération économique chinoise en Afrique de l'Ouest: L'exemple de la Côte d'Ivoire*, online elérhető: http://memoires.sciencespo-toulouse.fr/uploads/memoires/2010/memoire_CAUBIN-ANTHONY.pdf (letöltve: 2012. 10. 22.).

számára katonai járműveket, felszerelést, páncélozott és tűzérési eszközöket, ruházati anyagokat és kommunikációs eszközöket is exportált.³⁸

12. ábra Fekete-Afrika fegyverbeszállítói

Largest **exporters of major arms** to sub-Saharan Africa

Forrás: www.washingtonpost.com

³⁸ Alain CAUSSIEU – Sébastien DEMAILLY – Guillaume DETILLEUX – Matthieu DEPOIRE – Christophe PEIGNÉ: *Crise du Darfour: Indice révélateur de la politique d'accroissement de puissance de la Chine en Afrique*, online elérhető: http://www.infoguerre.fr/documents/dossier_chine_afrique.pdf (letöltve: 2012. 10. 22.).

Az haditechnikai eszközökön és felszereléseken túl személyi kiképzéssel, tanfolyamokkal is hozzájárul a térség katonai színvonalának emeléséhez, így az afrikai hadseregek tagjainak lehetőségük van több hónapos tanfolyamokon, kiképzésen is részt venniük Kínában, vagy kínai kiképzőkkel hazai terepen. Ezen felül korábban 5000 „nem egyenruhás katonát” is állomásoztatott Szudán területén az olajkitermelés védelme érdekében.³⁹

A katonai együttműködés további területe a kínai katonák ENSZ békefenntartó műveletekben való részvétele afrikai földön. 2003-ban Kongóba küldött egy kontingenst újjáépítési és megfigyelési feladatok ellátására (MONUC), 2005-ben Libériába (MINUL), 2006-ban Libanonba (FINUL). Az évtized közepe táján 1500 kínai katona állomásozott a kontinensen ENSZ békefenntartói missziók keretében,⁴⁰ ahol lehetőségük volt francia és angol katonákkal is együttműködni.⁴¹

³⁹ KISS Judit - TÉTÉNYI András: *Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában*, online elérhető: <http://www.chinanetwork.hu/portal/downloads/MAGYAR/publikacio/2008tanulmanyok/2-10-KissJ-Tetenyi.pdf> (letöltve: 2012. 10. 22.).

⁴⁰ Az ENSZ BT tagjai közül Franciaország után a második legnagyobb létszámban mobilizálta fegyveres erejét a térségben.

⁴¹ Valérie NIQUET-CABESTAN: *La stratégie africaine de la Chine, In: Politique étrangère*, Paris, 2006/2. 361-374. p., online elérhető: <http://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2006-2-page-361.htm> (letöltve: 2012. 10. 23.).

2.2.6 Kulturális együttműködés

Franciaország szívesen él a „soft power” kínálta eszközrendszerrel, igaz teljesen kézenfekvő is; Franciaország előnye Kínával szemben a hosszabb, közös múltban, közös nyelvben, remek helyismeretben rejlik, míg hátrányát a feszültséggel és negatív élményekkel átszőtt történelmi momentumok, „rossz emlékek”, és a szélesebb körre kiterjedő irányítási szándék adja. A frankofón országok – ahol a francia nyelv az élet különböző területein, a magán- és hivatalos szférában is megjelenhet, összekötő kapcsot képez – nyelvileg rendkívül megosztottak lehetnek, az ő esetükben a francia nyelv jelenti a „közös nevezőt” nem csak a francia állampolgárokkal, hanem más, Afrikában élő népekkel is. Ezt a lehetőséget kihasználva Franciaország hathatósan alkalmazhatja a kulturális, tudományos és technikai befolyásolás eszközét, mivel az általa elfogadtatni kívánt alapelvek és értékek könnyebben átadhatók, a lakosság az élet minden területén fogékonyabbá tehető a kooperációra, amit a tudatos szervezés (szervezetek létrehozása, kulturális és tudományos élet aktivizálása, stb.) nagy formáló erővel bíró jelenséggé tehet. A XX. század végén a Frankofónia Nemzetközi Szervezete 55 államot és közösséget tömörített, ha ehhez hozzáadjuk a megfigyelő államokat, de ha csak a franciául ténylegesen tudókat vesszük számításba, még akkor is nagyjából 200 millió fővel számolhatunk.

A kínai stratégiai egyik pilléreként – és a „puha erő” alkalmazásának elemeként – az egészségügyi, oktatási és kulturális téren tett lépések sora jelentkezik a kínai külpolitikában. Kiemelt szerephez jut az Afrikai Emberi Erőforrást Fejlesztő Alapítvány, de legalább ennyire lényegesek az afrikaiak részére fenntartott ösztöndíjak, melyek száma az elmúlt években folyamatosan növekedett; 2012-ben 18 ezer ösztöndíjat és 30 ezer fő számára képzési lehetőséget ajánlott fel Hu elnök. A Kínában való tanulás lehetősége jól illeszkedik a hosszú távú koncepcióba, hiszen az ott elsajátított tudást hazájukba visszatérve tudják majd kamatoztatni, a megszerzett nyelvismeret pedig az Afrikába települt kínai vállalkozások és vállalkozók előnyére válhat a helyi lakossággal való kommunikáció során. Az iskolák, köz-, és kulturális intézmények, Konfuciusz Intézetek létrehozásával Kína nem csak saját kultúráját terjeszti, hanem közelebb hozza azt a partner országéval, megerősíti bennük a Kínába, baráti, megbízható, kölcsönösségen alapuló „nyer-nyer” politikájába vetett hitüket, pozitív „Kína-képüket”. A

rendelőintézetek, kórházak építésének közvetlen, gyógyászatra kifejtett pozitív hatásán túl szintén rendelkezik ugyanezen – Kína számára előnyös – hozadékkal.

2.3 Példák

Franciaország és Kína motivációinak és módszereinek áttekintése után a pontosabb szemléltetés kedvéért néhány példát szeretnék kiemelni, melyhez Elefántcsontpartot és Algériát választottam. A két kijelölt állam hagyományosan a frankofón országok közé sorolható, ezért azt is megfigyelhetjük, hogyan szerez Kína befolyást olyan területen, ahol más domináns hatás is jelen van.

2.3.1. Elefántcsontpart

Elefántcsontpartot a térség kolonizálása óta szoros kapcsolatok fűzik Franciaországhoz, ezért mind politikai, mind katonai, gazdasági és kulturális téren értékelhető együttműködésük. Az ország 21, 075 milliónyi lakosából 2009-ben 12 153 fő volt francia, hivatalos nyelve is a francia, fizetőeszköze a CFA frank. Gazdasági növekedése a Világbank 2009-es adatai alapján 3,8%-os volt, az inflációs ráta 2008-ban pedig 8,1%. A Transparency International rangsorában 180 országból a 154. helyet foglalja el. Elsősorú kereskedelmi partnerei között kiemelkedő helyet foglalt el Franciaország, a 2009-es export 10,7%-a (584 millió euró) irányult oda, az import 14,2%-a (734 millió euró) származott a franciáktól.⁴²

A 2002. szeptember 19-i államcsíny-kísérlet után Franciaország Elefántcsontparton élő állampolgárai védelme érdekében beavatkozást hajtott végre az országban. A szembenálló felek – az elefántcsontparti kormány és a lázadók – egyaránt felrótták Franciaországnak, hogy tevékenységével „megfosztotta őket a katonai győzelem lehetőségétől”. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2003-ban adott engedélyt a Licorne haderőnek az ENSZ elefántcsontparti válságkezelő műveletében (ONUCI) való részvételére. A következő években a Licorne haderőt ért támadások, illetve a francia közösség tagjait ért támadások következtében végrehajtott műveletek Franciaország és Elefántcsontpart között számos feszültséget generáltak. Franciaország az elefántcsontparti választások lebonyolításakor is – a transzparens, hiteles és érvényes szavazás érdekében – aktivizálta magát. Az új elnök Alassane Ouattara megválasztásakor Párizs a Licorne haderő bevetésével támogatta a leköszönő elnök, Laurent Gbagbo nehézfegyverrel felszerelt haderejével szemben álló ENSZ erőket és a lakosságot; részt vett a fegyverek semlegesítésében, de a Port Bouët bázison több, mint 5000 embert helyezett biztonságba. A humanitárius válság kezelésére

⁴²France Diplomatie, online elérhető: www.diplomatie.gouv.fr (letöltve: 2012. 11. 02.).

2,5 millió eurós segélyt, 25 tonna gyógyszert és gyógyászati eszközt bocsátott a rászorulóknak rendelkezésére.

Elefántcsontpart Franciaország elsőszámú partnere a frank-zónán belül, Fekete-Afrikában pedig a harmadik helyen szerepel. Általában a nagy francia vállalatok – rendszerint leányvállalataikon keresztül – végeznek tevékenységet az országban, tevékenységüket a helyi jogszabályok szerint végzik. A mintegy 4000 főt foglalkoztató 140 leányvállalat, illetve a körülbelül 500 kis-és közepes vállalkozás révén a szubszaharai Afrika legjelentősebb francia jelenléte található itt. A nagyjából 650 vállalat az elefántcsontparti GDP 30%-át adja, és a külföldi tőkebefektetések 16%-a is a franciáktól származik.⁴³ A válságkezelés támogatásából Franciaország is kiveszi részét, 2009. december 9-én kétoldalú restrukturációs megállapodást írt alá Elefántcsontparttal, mely 455 millió dollárnyi adósság elengedését, 697 milliónyi átütemezését, és 2,2 milliárd dollárnyi fizetési halasztást tartalmazott. Emellett 400 millió eurós rendkívüli támogatás folyósításáról is döntött Párizs.

2004 novemberében a francia iskolák bezárása, lerombolása megingatta az elefántcsontparti elit francia oktatási rendszer iránti elkötelezettségét, ám az elefántcsontparti finanszírozási hajlandóságnak köszönhetően a 2008-as tanévet már a Blaise Pascal gimnáziumban is megkezdhatték a fiatalok. A Jacques Prévert francia iskola pedig 2010 szeptemberében nyithatta meg ismét kapuit.

Habár Laurent Gbagboval elnöksége alatt Jacques Chirac és Nicolas Sarkozy is szembehelyezkedett, a francia érdekek sosem sérültek. Sőt, több piacon is vezető szerep jutott a francia cégeknek (pl. a konténer terminál kapcsán a Bolloréval, abidjani hídépítésben és a villamos energia szektorban a Bouygues-gal kötött szerződést, illetve a korábbi rezsim alatt adott megbízásokat sem bontotta fel). „A két ország kitűnő kapcsolata valószínűleg az új elnök, François Hollande személyével sem változik meg. Alassane Ouattara és Hollande elnök úr is kifejezték az együttműködés tovább erősítése és a védelmi partnerség irányában való elköteleződésüket.”⁴⁴

⁴³ Mimouna HAFIDH: *Côte d'Ivoire/France: un forum de renaissance*, online elérhető: <http://www.legriot.info/7115-cote-divoirefrance-un-forum-de-rennaissance/> (letöltve: 2012. 10. 20.).

⁴⁴ Jean KHALIL SELLA: *Relations Côte d'Ivoire-France: voici ce qui va changer*, online elérhető: http://gbagbo.ci/gbagbo_article.asp?article=2995.html (letöltés: 2012. 11. 02.).

Kína az 1970-es évek óta tart fenn számottevő kapcsolatot Elefántcsontparttal valamilyen formában, de a diplomáciai relációk kezdeményezése 1983-ra datálódik, viszont a nagy volumenű beruházási kedvet csak az új évezred hozta meg az ázsiai ország számára.

Gazdasági együttműködésük egyaránt vonatkozik a mezőgazdasági fejlesztésre (mezőgazdasági, biomedikális és technológiai kutatások, kutatás-fejlesztés), a beruházásokra, a magánszférák közötti partnerségre, ásványkincs-kitermelésre (Lauzouai mangán-lelőhely kiaknázása), pénzügyi segítségnyújtásra és technikai együttműködésre.

1985 és 2007 között több, mint 90 millió dollár kölcsönben részesült Elefántcsontpart. 2008-ban kereskedelmi tevékenysége nyomán – a teljes kereskedelem 3,3%-ának teljesítése, és 401 millió eurós forgalom bonyolítása után – Kína Elefántcsontpart hatodik számú partnerévé, és első számú ázsiai szövetségesévé vált. Az afrikai ország legfőbb importcikkei a textilipari termékek, kerámia tárgyak, kaucsukból és gumiból készült anyagok. Az 1999 és 2008 közötti időszakban Kína az elefántcsontparti FDI állomány 1,6%-át szolgáltatta (szemben Franciaország 38,3%-val), ennek legnagyobb részét a telekommunikációs és mezőgazdasági szektorra fordította. A kőolaj-kitermelés terén nem rendelkezik sem hatalmas készletekkel, sem hatalmas kapacitással Elefántcsontpart, napi 50 000 hordójával messze elmarad a milliós hordószámot produkáló országoktól (pl. Nigéria, Egyenlítői Guinea), ezért érdekeltsége csak a CI 112-es szektorban van; a Sinopec Overseas oil & gas Ltd.-n keresztül 27%-ban részesedik a kőolajmező kincseiből.

A tudományos együttműködés keretén belül ösztöndíjakat adományoz elefántcsontparti hallgatóknak, továbbá képzéseket is biztosít főként a közalkalmazottak, mezőgazdasági, állattenyésztői és egészségügyi területen dolgozók számára.

Kulturális kooperációjuk keretén belül Kína szorgalmazza a testvérvárosi kapcsolatokat kialakítását, a Kínai Baráti Társaság működtetését, de megfinanszírozta és felépítette Abidjan kulturális palotáját is.

Katonai vonatkozásban is erősíti befolyását Kína Elefántcsontparton: 2001-ben 1,07 millió euró értékben adományozott hadianyagot, majd 2002-ben már Elefántcsontpart maga vásárolt katonai felszerelést Kínától, aki egy évvel később 14 csapatszállító járművet engedett át az afrikai országnak.

2.3.2. Algéria

60 éve már, hogy Algéria kivívta függetlenségét Franciaországgal szemben, a feszült hangulatot mégis csak napjainkra sikerült valójában enyhíteniük a feleknek. A 2012-es nagyköveti gyűlés alkalmával François Hollande elnök kijelentette, hogy a külpolitika meghatározásakor a gazdasági szempontok figyelembe vétele élvez majd prioritást, a Mediterráneum déli vidékein pedig számít az Algériával fennálló kapcsolatai dinamizálására.

2012-es adatok alapján Algéria 36,3 millió fős lakossága komoly, 10%-os munkanélküliséggel küzd; a probléma nagyrészt a fiatal (diplomás) felnőtteket érinti. Gazdasági növekedése 3,7%-ot, inflációs rátája pedig 4,5%-ot ért el. 73,39 milliárd dollárnyi exportjából 6,61 milliárd Franciaország felé irányult, míg 46,45 milliárd dollárnyi importjából a franciák 7,03 milliárdot biztosítottak – ezzel maguk mögé utasították a 4,58 milliárd dollár értékben beszállító kínai, és az őket néhány tízmillióval felülmúló olasz partnereket is. 1999 óta rohamtempóban bővült a francia-algériai gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok volumene – 12 év alatt megháromszorozódott –; a 2009-2010-es időszakban 15,7%-os piaci részesedéssel Franciaország elsősorú beszállítója volt Algériának.

2012 első negyedében a francia-algériai kereskedelmi kapcsolatok 20 millió dollárral meghaladták a kínai-algériai értékét, de ez a szám egyáltalán nem nyugtathatta meg Párizst, hiszen a 12 éve még szinte jelentéktelen mértékű kínai kereskedelmi kapcsolatok idén több ízben is túlszárnyalták a franciák beszállítói tevékenységét. Ráadásul az algériaiak lassanként inkább a kínaiak által kínált opciókat (készpénzes fizetés, olcsóbb termékek) preferálják a franciák megoldásai helyett és a piacon jelen lévő francia vállalatoktól beruházói tevékenységet is várnak. Immár egy évtizede nyilvánvaló, hogy a francia befolyás erőteljes erodálódásnak indult Algériában.

Az elmúlt évtized gazdasági kapcsolatépítésében a 2006-os és a 2008-as „gazdasági és pénzügyi partnerségi memorandum”, valamint az elnöki és miniszteri szintű látogatások játszottak kiemelkedő szerepet. Ezek a megállapodások egyaránt szóltak beruházás- és kereskedelem-élénkítésről, az algériai vezetők részére nyújtott technikai és információs segítségnyújtásról, a pénzügyi ellenőrzés segítségéről, képzési támogatásokról és a

reformok végrehajtásában való segítségnyújtásról. Néhány példa a beruházás-tervezetekből.⁴⁵

- ❖ Cristal Union (az algériai Labelle magán vállalattal) – cukoripari területen
- ❖ az Alstom és az algériai Ferroviai együttműködése a villamos-konstruksiókban
- ❖ Saint-Gobain – élelmiszerek csomagolása
- ❖ Sanofi-Aventis - gyógyszeripar
- ❖ Lafarge - cementgyártás

Francia források szerint az Algériában jelen lévő mintegy 430 francia vállalat 35 000 dolgozót foglalkoztat. Algéria szándékai szerint az autóipar beindítása és felvirágoztatása – éves szinten 100 000 autó gyártását várja a Renault-tól - javítana a foglalkoztatottsági adatokon. A franciák állítása szerint a 180 kis- és középvállalkozás is érdekelt algériai befektetésekben. Helyzetüket megnehezíti a külföldi vállalkozók számára kedvezőtlen jogi szabályozási környezet; a külföldi vállalkozó (legyen az akár csak egy „egyszerű importőr”) köteles helyi partnerrel társulni, aki a tőke legalább 30%-át birtokolja.⁴⁶

Az energiaszektor területén Algéria – Norvégia és Oroszország konkurenseként - Európa stratégiai fontosságú partnerei között szerepel, így Franciaország számára is kiemelt állam; a Gaz de France és a Total is „jó kapcsolatot ápol” a Sonatrach szénhidrogén-ipari vállalattal. Mindez, a fentiekkel egyetemben igazolni látszik Arnaud Montebourg francia miniszter „ipari szövetség” kiépítésére való törekvését is.

A két ország gazdasági kapcsolataiban azonban nem nyugszanak „mély alapokon”, messze vannak az elvárt szinttől; Algéria részéről szinte csak a szénhidrogénekre, Franciaország részéről pedig a (banki) szolgáltatásokra, élelmiszeripari és gyógyszeripari termékekre, valamint az autóipari alkatrészekre, eszközökre korlátozódnak.⁴⁷

A kulturális kapcsolatok vonatkozásában is közeledés figyelhető meg: ismét megnyitották több városban (Oran, Alger, Annaba, Constantine, Tlemcen) a francia

⁴⁵ Ambassade d’Algérie en France, online elérhető: http://www.amb-algerie.fr/Economie/eco_p1.htm (letöltve: 2012. 11. 03.).

⁴⁶ Eric WATTEZ: *Algérie: mais où est passé l’argent du pétrole?*, online elérhető: <http://www.capital.fr/enquetes/economie/algerie-mais-ou-est-passe-l-argent-du-petrole-731794> (letöltve: 2012. 11. 03.).

⁴⁷ Pr A. Mebtoul: *France-Algérie : en attendant Hollande, le point sur les relations économiques*, online elérhető: <http://www.lejmed.fr/France-Algerie-en-attendant.html> (letöltve: 2012. 11. 03.).

kulturális központot, támogatják a francia nyelv oktatását és a francia nyelven való tanítást, tanulást, és a különböző oktatási szinteken folyó képzéseket, valamint hozzájárulnak az oktatás színvonalának emeléséhez és a szakmai ismeretek átadásához.

Katonai téren segítséget nyújtanak a hadsereg tagjainak szakmai képzésében, fejlesztésében, továbbá a terrorizmus és szervezett bűnözés elleni harc, az illegális bevándorlás és okirat hamisítás területére koncentrálnak tevékenységük.

Mint a fentebbi sorokból kitűnik, Kína ugyan rövid ideje érdeklődik élénken Algéria iránt, néhány év leforgása alatt mégis sikerült kereskedelmi kapcsolatainak értékét a francia szintre fejleszteni. 4,58 milliárd dolláros beszállításával és 9,9%-os piaci részesedésével 2011-ben Algéria harmadik legfontosabb partnerévé vált, de 2012-ben jó eséllyel feljebb kerülhet a listán, talán a vezető szerepet is magához ragadhatja.

Két kiemelt jelentőségű projektet is sikerült elnyernie Kínának: 2011-ben Alger nagy mecsetének építését (1 milliárd euró értékű szerződés) és 2006-ban (Japánnal közösen) a Kelet-Nyugat irányú, 1216 km hosszú autópálya építésébe is beszállt. Ezen felül egy gyógyszer-alapanyag gyártására specializálódott beruházás tervezetével is fellelkesítette az algériai egészségügyi minisztert.

Az Algériába települt kínai polgárok száma 20-30 ezer közé tehető, ezzel a franciák mellett ők képviseltetik magukat legnagyobb számban (a jelen lévő többi náció közül). Sokan közülük a kínai építkezéseken kezdték „kínai karrierjüket”, majd fokozatosan önállósodtak, és kereskedőként, befektetőként telepedtek meg az országban. Az egyre nagyobb számú kínai népesség jelenléte számos feszültség és konfliktus forrása, egyes esetekben rasszizmusról számolnak be a híradások. A helyiek gyakran felróják nekik „betolakodó státuszukat”, és eltérő szokásaikat (különböző étkezési szokások, alkoholfogyasztás, munkahelyek megszerzése, elfoglalása stb.) pimasz, tisztetlen viselkedésnek tekintik. Ezen felül a lokális gazdaságra való negatív hatás (olcsóbb árak, rossz minőség, kiszorítás, dezindusztrializáció) is ellenszenves az algériaiak körében.

Megítélésük változó, szélsőséges a helyiek körében; egyesek megbízhatónak és hatékonynak tartják őket, mások szerint inkább kevésbé hatékonyak és kevésbé figyelnek oda a beosztottak munkakörülményeire. Tovább rontja megítélésüket, hogy – miközben Algériában 32%-os a munkanélküliség - egy kínai háromszor több fizetést is hazavihet (ugyanazért a munkáért), mint egy algériai dolgozó. Ezért gyakran udvariatlanul bánnak velük, de nem ritkán inzultusok is érik a kínaiakat, illetve sztrájkba kezdenek miattuk.

Az infrastruktúra-fejlesztés, építőipar területén Franciaország mind nagyobb versenyhelyzetben találja magát, hiszen Kína igyekszik saját maga biztosítani, megépíteni a (számára is) fontos létesítményeket.

3. PÁRHUZAMOK ÉS ELLENTÉTEK

3.1. Összevetés

Franciaország és Kína afrikai szerepvállalásának áttekintése után célszerű összegezni, hogy a két ország mely területeken bír előnyökkel és milyen téren szorul háttérbe, illetve hol szükséges és lehetséges erősödni.

A, Piaci részesedés

Az ezredforduló tájkán Franciaország piaci részesedése túllépte a 30%-ot Kamerunban, Szenegálban vagy Csádban, 20-30 % között alakult Beninben, Közép-Afrikában, Elefántcsontparton, Gabonban és Nigerben. Manapság a szubszaharai régióban 8%-ra süllyedt ez az arány, és a CFA-övezetben is 15%-ra olvadt. Eközben Kínáé már eléri a 12%-ot.

Azt meg kell jegyezni, hogy bár piaci részesedése csökkent, forgalmi értéke mégis növekedett a Franciaországból Afrikába irányuló exportnak; a 2001-ben regisztrált 8 milliárd euróhoz képest 2009-ben már 11 milliárd eurót mértek.

B, Szektoriális felosztás

A fenti szám adatok csak átlagos értékeket tükröznek, pontosabb adatok nyéréséhez érdemes szektoriális felosztást is alkalmaznunk. A bányaiiparból és az építőiparból látványosan visszavonult Franciaország, melyben Kína kifejezetten érdekelt. Éles verseny mutatkozik viszont a fakitermelés, a faipar területén. A villamos energia szektorban (vízerőművek, geotermikus energia, biomassza) azonban egyelőre a francia szakértelem és tapasztalat szupremáciája észlelhető, ami az afrikai urbanizáció során felértékelheti Franciaország szerepét.

C, Árháború

Franciaország visszahúzódása leginkább a feltörekvő országok előnyére válik, legtöbbet Kína profitál belőle. A bizonyos szektorokban megfigyelhető térvészítés betudható a kínai állami háttérnek és a szubvencióknak, valamint az olcsó munkaerőnek, minek következtében francia versenytársaik ajánlatainál akár 50%-kal is képesek kedvezőbb árakat kínálni. A francia pozíciókat a kötött segélyek alkalmazása gyengíti tovább gyengíti; mivel a donor országból származó produktumok (adott esetben a kínai termékek, szolgáltatások) vásárlására,

igénybevételére használható fel a kedvezményes kondíciók mellett folyósított hitel, a francia versenyképesség erodálódásának is tanúi lehetünk.

D, Kockázatvállalás

Az állami támogatásnak köszönhetően a kínai vállaltok sokkal nagyobb vállalkozó kedvvel jellemezhetők, bátrabban belevágnak a hosszabb idő alatt megtérülő, kockázatosabb vállalatokba is, gyakrabban fognak kevésbé tőkeintenzív vállalkozásokba, míg nyugati versenytársaiknak gyakran nem áll módjukban kockázatosabb manőverekbe fogni.

E, Befektetések

Befektetések tekintetében a francia FDI állomány 4% Afrikában, Kína csak a negyedét, 1%-ot produkál, ellenben a tőkeáramlás dinamikusabban történik.

F, Kínálat

Árnyaltabb képet kaphatunk, ha figyelembe vesszük a kínálatbeli különbségeket is. A két országból származó cégek kínálata eltéréseket mutat: a franciák nagy hozzáadott értékkel rendelkező, összetettebb, kimunkáltabb, differenciáltabb és garanciával jobban ellátott termékeket gyártanak, amik ezért magasabb áron kerülnek forgalomba, így ritkán kerülnek versenyhelyzetbe az olcsóbb, gyengébb minőségű kínai árukkal.

G, Szereplők

Az a tény sem elhanyagolható, hogy francia részről a gazdasági élet szereplőinek összetételében változások következtek be. A francia jelenlétet mára leginkább a multinacionális vállalatok biztosítják, mivel a kis-és közepes méretű vállalkozások tulajdonosai nem tudták a nagy cégekhez hasonlóan vállalni a kevésbé stabil biztonsági, vállalkozási és szabályozási környezetben való működést.

Ezzel szemben Kína leginkább állami vállalatokon, bankokon keresztül van jelen, bár növekvő mértékben támogatja a magánvállalkozások afrikai piacon történő megjelenését is.

H, Technológia

A Total afrikai főtitkára szerint a természeti kincsek exploataciójában a kínaiak még nincsenek jelen az off-shore (a tengeren, part menti vizeken végzett feltárás) kitermelésben. Kína számára a kitermelhető mennyiség a meghatározó szempont, így nagyobb kockázatot is vállalnak, mint profitorientált francia társaik.

I, Feltételrendszer

Franciaország hagyományosan (a nyugati modell szerint) a demokratikus törekvések és intézményrendszer kialakításához, jó kormányzáshoz, a transzparencia megvalósításához, a korrupció visszaszorításához, gazdasági reformok érvényre juttatásához köti a segítségnyújtást.

Ezzel szemben az afrikai vezetők sokkal szívélyesebben fogadják a kínai modellt, mivel az ázsiai ország az egyenlőség elvét hirdeti, amiből az is következik, hogy az afrikai országokat szuverén államoknak tekinti, éppen ezért joguk van önállóan meghatározni politikájukat, illetve a általuk szükségesnek, megfelelőnek tartott intézkedéseket, tehát nem szabnak feltételeket a hitelnyújtáshoz. Ellentételezésként az ország természeti erőforrásaihoz való hozzájutást, vagy a már fentebb említett kötött hitel opciójának alkalmazását várja el (tehát lényegében Kína termékeinek, szolgáltatásainak igénybevételét, ezzel együtt a kínai vállalatok „szerződését” az afrikai kivitelezési munkálatok során). Azokban az országokban, ahol a nyugati államok szankciókat alkalmaznak, vagy a feltételek el nem fogadása miatt nem jön létre nyugati típusú segítségnyújtás, Kína ugyanúgy támogatásban részesíti, ezzel is növelve befolyási övezetét.

Kína bilaterális megállapodások keretén belül is köt kamatmentes hitel-megállapodást, vagy kedvezményes kamatozású kölcsönszerződést; ez esetben az Exim Bankon keresztül történik a finanszírozás, és pénzügyi transzfer nélkül zajlik a projekt, ami a korrupció csökkentésében is szerepet játszhatna.

Viszont a pénzügyi feltételrendszer redukálásának hátulütője pontosan a könnyen lehívható pénzüsszegekben rejlik, ugyanis könnyen vezet nagymértékű eladósodáshoz és adósságcsapdához.

J, Finanszírozási célok

Franciaország a költségvetési segítségnyújtást, segélyprogramokat részesíti előnyben, Kína a projektfinanszírozásra koncentrál, ezen belül is infrastruktúra-építésre, fejlesztésre fordítja figyelmét (tehát olyan beruházásokra költ, amik számára is hasznosak), sokkal látványosabbak, fizikailag is kézzelfoghatóbbak. A hatalmuk megtartásán, presztízszük növelésén munkálkodó államfők érthető okokból ezeket a fejlesztéseket preferálják.

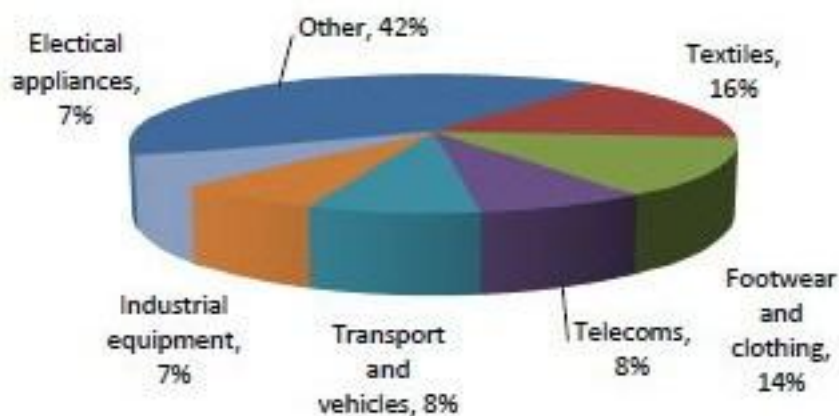
3.2. Észrevételek

Az első pillanatban rendkívül kedvezőnek tűnő kínai geo-ökonómiai stratégiát számos kritika éri a nyugati országoktól, elemzőktől, szakértőktől, ám a rengeteg pozitív nyilatkozat és elismerés mellett Afrikában is sok kritikát kap módszerük. Kezd kirajzolódni a kínai terjeszkedés árnyoldala. Az alábbiakban összegyűjtöttem azokat a pontokat, ahol Kínának fejlődésre, változtatásra van szüksége, ha kedvező pozícióját meg kívánja őrizni.

A, Növekvő dominancia, túlzott függőség

Az afrikai országok kereskedelmi mérlege mindinkább negatívvá válik Kínával szemben, hiszen a hazai ipar alacsony fejlettsége okán nehezen kielégíthető szükségletek egyre nagyobb százalékát fedezi kínai forrásból. Ezek a főként magas hozzáadott értékű termékek erősebb függőségi viszonyt alakítanak ki Kínával. Ráadásként a Kínával kötött kétoldalú egyezmények a közösségi kezdeményezéseket is háttérbe szorítják, ezzel tovább nehezítik a források diverzifikációját. Engedékeny hitelezési stratégiájával - az országok eladósodottságának növelésén keresztül - ezt a függőséget fokozza az ázsiai ország.

13. ábra Kínai importcikkek (Afrika irányába)

Sources: IMF, WTO, ISI Emerging Markets, Standard Bank Group

Forrás: <http://eng.chinamil.com.cn>

B, Gyenge minőség

A kínai produktumok két hatalmas előnnyel rendelkeznek, a szélesebb választék és a nyomott áruk egyaránt vonzóvá teszik a termékeket. Ezzel szoros összefüggést mutat az árucikkek rossz minősége: gyakran azok a termékek jutnak az afrikai piacokra, melyek nem felelnek meg az európai előírásoknak, szabványoknak - forgalomba sem kerülhetnének kontinensünkön - mi több, az Európai Unióban biztonsági vagy egészségügyi szempontból veszélyesnek bizonyulnának.

C, Deindusztrializáció

A fentiek tükrében nem meglepő, hogy az alacsony jövedelmű lakosság a kínai termékeket favorizálja. Ennek következtében egyre gyakrabban fordul elő az az eset, hogy a hazai gazdaság, ipar által is előállítható cikket is Kínából importálják, tehát az olcsó kínai termékek óriási konkurenciát jelentenek az afrikai vállalkozások és termelők számára. Egyre több vállalkozás kényszerül tevékenységének beszüntetésére. Azonban élelmesebb kereskedők – a hazai ipar kárára - már maguk is Kínából szerzik be portékájukat. A jelenség a textilipart sújtja látványosan, mely jelentősen megszenvedte a keleti térhódítást. A helyi ipar leépülésének jelei már megmutatkoztak, a lakosok pedig egyre inkább hangot adnak elégedetlenségüknek.⁴⁸

D, Munkanélküliség

Ígéretei ellenére a magas munkanélküliségi ráta leküzdését sem támogatja kellőképpen a kínai gazdasági tevékenység. A kínai cégek a szakképzett munkaerő-igényes feladatok ellátását kínai munkavállalókra bízák, bérüket pedig kínai bankokba utalják. Valójában kevés afrikait alkalmaznak, s őket leginkább alacsony, kisegítő jellegű munkakörben foglalkoztatják, jogaik tiszteletben tartására pedig nem fordítanak gondot. Ezáltal sem a szaktudás átadása, sem a technológiai transzfer nem valósul meg a kellő mértékben. Azonban a kormány által megbízott kínai nagyvállalatoknál sokkal biztatóbb helyzetben van a helyi munkaerő. Olyan vélemények is napvilágot láttak, miszerint Kínának kapóra jön egyes állampolgárai

⁴⁸ Szenegálban a kereskedők egyesülete heves kínai-ellenes kampányt indított, ráadásul prostitúciós- és maffiatevékenységet, drogkereskedelmet is tulajdonítanak nekik. Ugandában napokig piacbezárással tüntettek, Tanzániában pedig megtiltották, hogy kínaiak Dar es Salaam piacain kereskedjenek.

Afrikába települése, mert alacsonyan képzett, szegény kiskereskedők hagyják így el az országot.⁴⁹ Ez számomra picit ellentmondásnak tűnik, valószínűleg mindkét információnak van igazságtartalma.

E, Agrár termékek kínai importja

A mezőgazdasági tevékenységből élő afrikai lakosok egyre kevésbé tolerálják a területvásárlások növekedését, hiszen a kínaiak által művelésbe vont földeken termelt élelmiszerek a kínai népesség ételmezését szolgálják. Különösen Etiópiában vált ki komoly ellenérzést ez a kínai gyakorlat. A zambiai baromfitenyésztők pedig a tisztességtelen versenyhelyzet miatt emelték fel szavukat. Ebből kiindulva jogosan kérdőjelezzük meg a sokat hangoztatott igazságos, „mindenki nyer” típusú „Dél-Dél” együttműködés gyakorlati megvalósítását.

F, Kizsákmányolás, felelősségvállalás

Afrika kizsákmányolásának vádja nem alaptalan, hiszen a térségben folytatott tevékenysége erősen predatív jelleget ölt. Segélynyújtása és beruházásai ellentételezéseként koncessziós jogok, ásványkincsek és energiahordozók birtokába jut. Nem példa nélküli eset az sem, hogy Peking a szerződéskötéskor kiegészítő garanciákat kér partnerétől. Előfordult, hogy Kongónak bele kellett egyeznie, hogy váratlan komplikációk fellépése esetén (például az ércek koncentrációja elmarad az elvárttól, vagy a kitermelési költségek a tervezettnél nagyobb mértékűek) a kongói kormány kifizeti az elvégzett munkát. Mi több, fel is kellett mutatnia elegendő hitelgaranciát.⁵⁰ Mindez látszólag elősegíti Afrika fejlődését, ugyanakkor eltékozolja természeti kincseit, amikre magának is szüksége van, vagy a későbbi fejlődési szakaszában érzi majd a hiányát.

Ezzel együtt a környezetvédelmi szabályozás, normák betartása sem elsődleges szempont. Energiaéhségének csillapítása közben a környezeti károkozást (például a

⁴⁹HVG.hu: *Kína munkaerőpiaci személtérakónak használja Afrikát?*, online elérhető: http://hvg.hu/gazdasag/20120808_Nyomas_alatt_az_afrikai_kinai_diaszpora (letöltve: 2012. 09. 26.).

⁵⁰VGO: *Kína „leigazza és kifosztja” Afrikát – vagy mégsem?*, online elérhető: http://www.vg.hu/gazdasag/vg_online/kozelet_-_kulfold/080717_kinaafrika_232153?p=2 (letöltve: 2012. 09. 26.).

túlhalászt, a deforesztációt) és az ezzel kapcsolatba hozható illegális kereskedelmet is elősegíti. Becslések szerint Gabon fakitermelésének 70%-a illegális faexport útján jut el az ázsiai országba.⁵¹

A szociális és társadalmi felelősségvállalás (RSE) messze nem képezi Kína Afrika-politikájának részét, a nyugatiak által hirdetett igényeket mindössze költségnövelő tényezőként tekintik, ezzel pedig számos visszaélésnek (akár az emberi jogok sérülésének) is táptalajt biztosítanak.

G, Modern gyarmatosítás

Hiszen mit is csinál Kína? Tevékenységével gátolja Afrika valódi fejlődését, függőségi viszonyt hoz létre vele – hasonló kapcsolat állt fent a volt gyarmattartókkal - így tulajdonképpen kolonizálja a kontinenst, egyúttal saját korábbi álláspontjával keveredik ellentmondásba.⁵²

H, Instabilitás

Kína a „be nem avatkozás elvével” nem csupán a demokrácia megerősödését gátolja, de a fennálló rezsimeket és azok visszasságait is konzerválja, hiszen szinte „feltétel nélkül” tartja fenn velük kapcsolatát. Azonban gondoljunk csak bele, hogy a belső instabilitás a kínai érdekeltségek biztosítását is veszélybe sodorhatja (kitermelés, export stb.), hatása nemzetközi és globális problémák (például migráció, terrorfenyegetettség növekedése) eskalálódásában is kacsúcsosodhat. Legalább ekkora kihívást jelent a kínai fegyverexport, mert óhatatlanul is megbontja a regionális katonai erőviszonyokat – annak ellenére, hogy állítása szerint nem kíván a belpolitikába beavatkozni.

I, „Kerülő út”

⁵¹ *Comment la France peut-elle adapter sa politique à la montée en puissance des nouveaux acteurs en Afrique?*, École Nationale d'Administration (ENA), Paris, 2011. február, 6-42. p. online elérhető: <http://www.ena.fr/index.php?fr/recherche/Travaux-des-eleves/Memoires-du-seminaire-d-option-domaine-international> (letöltve: 2012. 10. 10.).

⁵² MÉSZÁROS Tamás: *Kína Afrikában terjeszkedik*, online elérhető: http://kitekinto.hu/kelet-azsia/2010/12/18/kina_afrikaban_terjeszkedik (letöltve: 2012. 09. 26.).

Egy felmérés alapján „a kínai befektetők számára továbbra is Nyugat-Európa az első számú célpont”.⁵³ Ezt a törekvést támasztja alá az a tény is, hogy afrikai kapcsolataikat felhasználják a kínai termékek Afrikán keresztül történő Európai Unióba való eljuttatására, ezzel a vámtarifa megfizetését elkerülheti, ha vámmentességet élvező afrikai országból szállítja termékeit.

J, Tradíciók leépülése

Az afrikai lakosok többségét érzékenyen érinti, hogy a Kínából érkezettek nem tartják tiszteletben a helyi kulturális és vallási tradíciókat, a betelepülők nem alkalmazkodnak a helyi közösségek szokásaihoz, ami csak fokozza a feszültségeket. Ezen felül a hagyományosan francia nyelvterületű országokban is egyre nagyobb teret nyer az angol nyelv, hiszen az újonnan érkező kínaiak (befektetők, kereskedők, munkások) ezt használják közvetítő nyelv gyanánt.

⁵³ BÁNYAI Gyula: *Kína válik Afrika új gyarmatosítójává?*, online elérhető: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kina-valik-afrika-uj-gyarmatositojava-382940> (letöltve: 2012. 09. 26.).

ZÁRSZÓ

A XXI. század első éveiben Kína erőteljes terjeszkedésbe kezdett Afrikában; ezáltal nem csupán a kontinens gazdasági kapcsolatrendszerében idéz elő változásokat, de politikai téren is növekvő befolyásra tesz szert. A kínai térnyeréssel egy időben a térségre jelentős hatást gyakorló országok erőviszonyai is eltolódni látszanak. Ugyan mind Kína, mind a „nyugati hatalmak” célja közel azonos – saját gazdasági prosperitásuk biztosítása és politikai súlyuk megőrzése – mégis eltérő eszközrendszerrel operálnak.

Kína hosszú távú, alaposan kidolgozott stratégiával, egyenrangú partnerséget és kölcsönös előnyöket hirdetve nyeri el az afrikai országok szimpátiáját. A kontinens erőforrásaihoz való hozzáférésért cserébe bőkezűen támogatja szövetségeseit, céljai eléréseért a kockázatosabb vállalkozásoktól, projektektől sem riad vissza. Eközben azonban figyelmen kívül hagy számos normát és káros következményt, amiért már egyre keményebb kritikák érik nem csak vetélytársai részéről, de partnerei oldaláról is.

A BBC News pekingi tudósítója a következőképpen fogalmazott: „szó sincs kínai vonatkozásban egyenlő cseréről, a befektetési szerződések homályosak, gyakran nyitottak a korrupcióra, a kínai infrastrukturális projektek megvalósításához gyakran inkább kínai dolgozókat importálnak, semmint, hogy helybelieket oktatnának szakképzettség megszerzésére. A kínai cégek vélhetően ki is zsákmányolják a helybeli dolgozókat, a kínai olcsó termékek pedig aláaknázzák Afrikának azt a képességét, hogy saját iparágakat fejlesszen ki, a kínai közreműködéssel épülő új utak, vasutak és kikötők ellenére szó sincs kölcsönösen előnyös viszonyról.”⁵⁴ Minden hátrányuk ellenére azonban még a kritikusok is elismerik, hogy a Kína által nyújtott lehetőségek és beruházások hiánypótlóak, és legalább dinamizálják az afrikai piacokat.

Eközben a „Nyugat” – beleértve Franciaországot is – nehezen szabadul a gyarmati múlt negatív megítélésétől, továbbra is ragaszkodik a korábban meghatározott feltételrendszereihez, és az afrikai segítségnyújtást illetően nem rendelkezik sem a kínaihoz mérhető kapacitással, sem azzal az újító és megújuló-képességgel. Azt hiszem, „későn eszmélt fel”, számos más problémája mellett ez is lehet az oka, amiért nehezen

⁵⁴ BÁNYAI Gyula: *Kína válik Afrika új gyarmatosítójává?*, online elérhető: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kina-valik-afrika-uj-gyarmatositojava-382940> (letöltve: 2012. 09. 26.).

találja a helyes irányt, nem tartja szorosan a lépést keleti versenytársával. Bármennyire is elítélendő Kína Afrikában követett politikája, terjeszkedési módszere, a nyugati irányvonalat képviselő országoknak be kell látniuk, hogy túl lassan reagálnak a nemzetközi környezet változásaira, nem vették elég komolyan Kína feltörekvését, és a hosszú távú következményekbe sem gondoltak bele kellőképpen. Kis túlzással mondhatnám azt is, hogy miközben az európai országok ámulattal figyelik, mi történik körülöttük, elfelejtenek cselekedni, és arra eszmélnek majd, hogy réges-rég nem bírnak vezető szereppel. Ideje lenne tehát aktivizálniuk magukat, és kreatívabb, mindemellett hasznos stratégiai lépésekkel fellépni a nemzetközi szintén.

Megjegyezném, hogy Franciaország befolyásának csökkenésével Afrika továbbra is a nagyhatalmi vetélkedés színtere, hiszen nem csak Kína számára lehet előnyös, hanem a térség iránt élénken érdeklődő Egyesült Államok számára is. A nemzetközi terrorizmus gócpontjának tartott, nem mellesleg kőolajban gazdag országokban Amerika is szeretne befolyást szerezni (katonai bázisokat már létrehozott), ezzel pedig gátat szabni Kína túlzott terjeszkedésének.

Véleményem szerint a kialakult helyzetre megoldást jelenthet, ha a két modellt közelítjük egymáshoz, a lehető leghasznosabb, legkevésbé káros elemek, stratégiák kombinálásával és a multilaterális együttműködések előtérbe helyezésével a „mindenki nyer” jelmondat mögött igazi „win-win-win” felállás jöhet létre.

Úgy gondolom, hogy ásványkincsei birtokában Afrika erősebb alkupozícióban van, mint valaha, ezért a vezetők fejlődő és fejlett országokkal kötött megállapodásaikban is nagyobb hangsúlyt kellene, hogy helyezzenek országuk hosszú távú érdekeire, fenntarthatóbb fejlődésükre. Mindez azonban nem kell, hogy kizárja Franciaország befolyásának növelését, visszaszerzését, sem Kína igényeinek kielégítését.

IRODALOMJEGYZÉK

AHMAD, Wais – AMRANI JOUTEY, Meryem– SANFO, Oumoul: *Accords sino-africains. Le développement des pays d'Afrique est-il susceptible de se réaliser en coopération avec la Chine plus qu'il ne l'a été avec la France?* online elérhető: http://www.infoguerre.fr/fichiers/ACCORDS_SINO-AFRICAINS.pdf (letöltve: 2012. 10. 25.).

ANDRÉSY, Agnès – MARTEAU, Jean-François – RABALLAND, Gaël: *La Chinafrique, mythes et réalité*, In: Problèmes économiques, Paris, 2011/1., 16-22. p.

BÁNYAI Gyula: *Kína válik Afrika új gyarmatosítójává?* online elérhető: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kina-valik-afrika-uj-gyarmatositojava-382940> (letöltve: 2012. 09. 26.).

BARLUET, Alain: *France-Algérie: 2012, l'année des occasions manquées*, online elérhető: <http://www.lefigaro.fr/international/2012/07/04/01003-20120704ARTFIG00608-france-algerie-2012-l-annee-des-occasions-manquees.php> (letöltve: 2012. 10. 23.).

BONIFACE, Pascal (szerk.): *L'année stratégique 2011. Analyse des enjeux internationaux*, Armand Colin/IRIS, Paris, 2010., 350-370. p.

BONIFACE, Pascal (szerk.): *L'année stratégique 2012. Analyse des enjeux internationaux*, Armand Colin/IRIS, Paris, 2011., 321-325. p.

CABESTAN, Jean-Pierre: *La politique étrangère chinoise: une Chine sans ennemis n'est pas forcément une Chine rassurante*, In: Hérodote, Paris, 2007/2. 125. szám, 11-27. p.

CAUBIN, Anthony: *La coopération économique chinoise en Afrique de l'Ouest: L'exemple de la Côte d'Ivoire*, online elérhető: http://memoires.sciencespo-toulouse.fr/uploads/memoires/2010/memoire_CAUBIN-ANTHONY.pdf (letöltve: 2012. 10. 22.).

CAUSSIEU, Alain – DEMAILLY, Sébastien – DETILLEUX, Guillaume – Matthieu DEPOIRE – Christophe PEIGNÉ: *Crise du Darfour: Indice révélateur de la politique d'accroissement de puissance de la Chine en Afrique*, online elérhető: http://www.infoguerre.fr/documents/dossier_chine_afrique.pdf (letöltve: 2012. 10. 22.).

Comment la France peut-elle adapter sa politique à la montée en puissance des nouveaux acteurs en Afrique?, École Nationale d'Administration (ENA), Paris, 2011. február, 6-42. p. online elérhető: <http://www.ena.fr/index.php?fr/recherche/Travaux-des-eleves/Memoires-du-seminaire-d-option-domaine-international> (letöltve: 2012. 10. 10.).

CORBIER, Marie-Christine: *France-Algérie: quand la politique parasite le climat des affaires*, online elérhető: <http://archives.lesechos.fr/archives/2012/lesechos.fr/03/29/0201981457105.htm> (letöltés: 2012. 11. 03.).

CSIZMADIA Sándor: *Nicolas Sarkozy és a Françafrique paradoxonjai*, online elérhető: http://www.grotius.hu/doc/pub/TRFKET/2011_193_csizmadia_sandor_nicolas_sarkozy_es_a_francafrique_paradoxonjai.pdf (letöltve: 2012. 10. 25.).

CSIZMADIA Sándor: *Nyugat-Afrika. Francia „hátsó udvar” és/vagy amerikai előkert?*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 1. évf. 1. szám., 21-30. p.

DANKÁNE FALUDI Anna: *Nyugat-Afrika és az Európai Unió gazdasági kapcsolatai*, Szakdolgozat, Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskola Kar, Budapest, 2005.

DELTOMBE, Thomas – ORVAL, Benoît: *Quand la Françafrique passe au privé*, In: Recherches internationales, Saint-Denis, 2009/1., 85. szám, 39-66. p.

DIOP, Djibril: *La ruée des chinois vers l’Afrique: entre amour et désamour*, online elérhető: www.cerium.ca/IMG/pdf/La_ruee_des_chinois_vers_1.pdf (letöltve: 2012. 11. 2.).

FEHÉRVÁRI László: *Új kínai külpolitikai modell. Az afrikai és a közel-keleti országokkal folytatott multilaterális együttműködés intézményesített keretei*, In: MKI-tanulmányok, Budapest, 2010/11. 3-14. p.

GACEMI, Baya – DOUICHI, Karim: *Immigration asiatique au Maghreb*, online elérhető: www.afkar-ideas.com/wp-content/uploads/files/3-16-8-fr.pdf (letöltve: 2012. 10. 10.).

GALAMBOS Péter: *Tipikus kínai csomagot kapott Magyarország*, online elérhető: <http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/cikkek.html?articleID=969> (letöltve: 2012. 10. 10.).

HAFIDH, Mimouna: *Côte d’Ivoire/France: un forum de renaissance*, online elérhető: <http://www.legriot.info/7115-cote-divoirefrance-un-forum-de-rennaissance/> (letöltve: 2012. 10. 20.).

MAGRIN, Géraud: *The Black Gold Rush: an opportunity to get Africa out of its impasse?*, In: La Revue Défense nationale et Sécurité collective, Paris, 2007/1., 62-71. p.

NADEAU, Jean-Benoît: *Les vrais chiffres du français: des raisons de célébrer*, online elérhető: <http://www.forumfrancophonie2012.org/blogue/2012/01/les-vrais-chiffres-du-francais-des-raisons-de-celebrer/> (letöltve: 2012. 10. 23.).

KHALFA, Slimane: *Autoroute, hôtels, barrages, hôpitaux, écoles, logements: L’empire des Chinois d’Algérie*, online elérhető: <http://www.dna-algerie.com/enquete/autoroute-hotels-barrages-hopitaux-ecoles-logements-l-empire-des-chinois-d-algerie-2> (letöltés: 2012. 11. 03.).

KHALIL SELLA, Jean: *Relations Côte d’Ivoire-France: voici ce qui va changer*, online elérhető: http://gbagbo.ci/gbagbo_article.asp?article=2995.html (letöltés: 2012. 11. 02.).

KISS Judit - TÉTÉNYI András: *Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában*, online elérhető:

<http://www.chinanetwork.hu/portal/downloads/MAGYAR/publikacio/2008tanulmanyok/2-10-KissJ-Tetenyi.pdf> (letöltve: 2012. 10. 22.).

LAFARGUE, François: *La Chine en Afrique: une présence limitée et une puissance contrariée*, online elérhető: <http://perspectiveschinoises.revues.org/5183> (letöltés: 2012. 10. 13.).

LAFARGUE, François: *La Chine, une puissance africaine*, online elérhető: <http://perspectiveschinoises.revues.org/900> (letöltve: 2012. 11. 03.).

LÁZÁR Gergely: *Franciaország geopolitikai törekvései a posztbipoláris korban*, In: *Külügyi Szemle*, Budapest, 2007/4., 164-203. p.

LEDAY, William: *Political dimensions of the China-Africa strategic partnership*, In: *La Revue Défense nationale et Sécurité collective*, Paris, 2007/1. 82-93. p.

MÁDL József: *Végjáték a lelőhelyekért*, online elérhető: <http://www.vg.hu/velemenyelemzes/vegjatek-a-lelohelyekert-382736> (letöltve: 2012. 10. 20.)

MARTINAT, Philippe: *Le plan de François Hollande pour l'Afrique*, online elérhető: <http://www.lecongolais.cd/le-plan-de-francois-hollande-pour-lafrique/> (letöltve: 2012. 10. 20.).

MEIDAN, Michal: *La Chine à la conquête des marchés énergétiques mondiaux*, In: *Hérodote*, Issy-les-Moulineaux, 2007/2. n°125, 77-94. p., online elérhető: <http://www.cairn.info/revue-herodote-2007-2-page-77.htm> (letöltve: 2012. 10. 22.).

MESBAH, Ahmed: *La France étudie sa politique économique au Maghreb*, online elérhető: <http://www.lexpressiondz.com/actualite/159343-la-france-etudie-sa-politique-economique-au-maghreb.html> (letöltve: 2012. 10. 23.).

MÉSZÁROS Tamás: *Kína Afrikában terjeszkedik*, online elérhető: http://kitekinto.hu/kelet-azsia/2010/12/18/kina_afrikaban_terjeszkedik (letöltve: 2012. 09. 26.).

MÉSZÁROS Tamás: *Nem jelent veszélyt az EU-ra Kína afrikai terjeszkedése*, online elérhető: http://kitekinto.hu/kelet-azsia/2011/05/09/nem_jelent_veszely_az_eu-ra_kina_afrikai_terjeszkedese (letöltve: 2012. 10. 10.).

NICOLAS, Françoise: *Le Maghreb dans son environnement régional et international, La présence économique chinoise et indienne au Maghreb*, online elérhető: www.ifri.org/downloads/noteocpfnicolas.pdf (letöltve: 2012. 10. 28.).

NIQUET-CABESTAN, Valérie: *La stratégie africaine de la Chine*, In: *Politique étrangère*, Paris, 2006/2. 361-374. p., online elérhető: <http://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2006-2-page-361.htm> (letöltve: 2012. 10. 23.).

NIQUET, Valérie – TOUATI, Sylvain: *La Chine en Afrique: Intérêts et pratiques*, online elérhető: www.ifri.org/downloads/etudeafriquevniquetetstouati2.pdf (letöltve: 2012. 10. 15.).

OUATTARA, Souleymane: *Les échanges commerciaux entre la France et la Côte d'Ivoire*, online elérhető: www.tresor.economie.gouv.fr/File/327163 (letöltve: 2012. 10. 13.).

PERLEZ, Jane: *With \$20 Billion Loan Pledge, China Strengthens Its Ties to African Nations*, online elérhető: http://www.nytimes.com/2012/07/20/world/asia/china-pledges-20-billion-in-loans-to-african-nations.html?_r=0 (letöltve: 2012. 10. 01.).

Pr A. Mebtoul: *France-Algérie : en attendant Hollande, le point sur les relations économiques*, online elérhető: <http://www.lejmed.fr/France-Algerie-en-attendant.html> (letöltve: 2012. 11. 03.).

RAFFAY Tibor: *Mi a helyzet Afrikában?*, online elérhető: <http://www.uzletiinformacio.hu/hu/cikkek/ado/40-afrikai-krizis.html> (letöltve: 2012. 11.03.).

RÓNAHÁTI Cecília: *Társadalmi körkép Kína afrikai terjeszkedéséhez*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 2010/1., 30-35. p.

RONDE, André (fordította KUN Tibor): *Franciaország katonapolitikája Fekete-Afrikában 1960-1990*, In: Klió, 11. évfolyam, 2002/3., 138-140. p., online elérhető: <http://www.c3.hu/~klio/klio023/klio138.html> (letöltve: 2012. 10. 25.).

STEMLER Dániel: *Franciaország elengedte Elefántcsontpart adósságát*, online elérhető: http://kitekinto.hu/afrika/2012/07/29/franciaorszag_elengedte_elefantcsontpart_adossagat/ (letöltve: 2012. 10. 27.).

SZÜCS Anita: *Az „exception française” erodálódása és a megváltozott francia nagyhatalmiság. Franciaország kettős válsága*, PhD értekezés, Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola, 2006.

TARJÁN Tamás: *1955. április 18. a bandungi konferencia megnyitása*, online elérhető: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1955_aprilis_18_a_bandungi_konferencia_megnyitasa (letöltve: 2012. 10. 23.).

TARRÓSY István: *Kína Afrikára kacsint*, online elérhető: <http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/cikkek.html?articleID=420> (letöltve: 2012. 10. 10.).

TÓTH Norbert: *Óriások szövetsége. Az Afrikai Unió és az Európai Unió kapcsolatrendszere, különös tekintettel a biztonságpolitikai kérdésekre*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 1. évfolyam 3. szám, 7-15.p.

UZSÁK András: *Afrika: Kína éléskamrája?*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 2012/1., 37-39. p.

VÖLGYI Katalin: *Kína regionális kapcsolatrendszerei az ázsiai és afrikai relációkban*, online elérhető: http://www.chinanetwork.hu/content/content_158.html (letöltve: 2012. 10. 23.).

VÖRÖS Zoltán: *Olajban kötött házasság – Kína és Szudán kapcsolatának 50 éve*, In: Afrika Tanulmányok, Pécs, 2009/3-4., 66-77. p.

France Diplomatie, online elérhető: www.diplomatie.gouv.fr (letöltve: 2012. 11. 02.).

WATTEZ, Eric: *Algérie: mais où est passé l'argent du pétrole ?*, online elérhető: <http://www.capital.fr/enquetes/economie/algerie-mais-ou-est-passe-l-argent-du-petrole-731794> (letöltve: 2012. 11. 03.).

AFP: *Forum à Alger pour renforcer la coopération économique entre France et Algérie*, online elérhető: http://www.lexpress.fr/actualites/1/economie/forum-a-alger-pour-renforcer-la-cooperation-economique-entre-france-et-algerie_997724.html (letöltés: 2012. 10. 23.).

EU vonal, online elérhető: http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&id=63 (letöltve: 2012. 10. 26.).

HEC Eurasia Institute: *La Chine en Afrique: invasion ou effet d'optique?*, online elérhető: <http://www.hec.fr/HEC-Eurasia/Newsletters-TOPICS/La-Chine-en-Afrique-invasion-ou-effet-d-optique-pdf> (letöltve: 2012. 11. 2.).

HVG.hu: *Kína a kicsik mellé áll és megvédi őket az erőszaktól*, online elérhető: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kina-a-kicsik-melle-all-es-megvedi-oket-az-eroszaktol-380705> (letöltve: 2012. 09. 23.).

HVG.hu: *Kína hatalmas hitellel édesgeti magához Afrikát*, online elérhető: http://hvg.hu/gazdasag.nemzetkozi/20120720_Kina_ujra_Afrikaban_nyomul (letöltve: 2012. 10. 10.).

HVG.hu: *Kína munkaerőpiaci szemétkerakónak használja Afrikát?*, online elérhető: http://hvg.hu/gazdasag/20120808_Nyomas_alatt_az_afrikai_kinai_diaszpora (letöltve: 2012. 09. 26.).

Leparisien.fr.: *Algérie-France : les relations économiques réactivée*, online elérhető: <http://www.leparisien.fr/economie/algerie-france-les-relations-economiques-reactivees-25-04-2011-1422296.php> (letöltve: 2012. 10. 23.).

Ministère de la Défense, online elérhető: <http://www.defense.gouv.fr/operations> (letöltve: 2012. 10. 26.).

NOL: *Kína még tovább pénzeli Afrikát*, online elérhető: http://nol.hu/kulfold/kina_meg_tovabb_penzeli_afrikat (letöltve: 2012. 10. 23.).

VGO: *Kína erősíti afrikai kapcsolatait*, online elérhető: <http://www.vg.hu/gazdasag/kina-erositi-afrikai-kapcsolatait-148181> (letöltve: 2012. 10. 08.).

VGO: *Afrikai bankot vásárol a kínai ICBC*, online elérhető:
http://www.vg.hu/penzugy/vg_online/penzugyek_-_kulfold/071025_icbc_193656
(letöltve: 2012. 10. 10.).

VGO: *Gyarakat építhet Kína*, online elérhető:
<http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/gyarakat-epithet-kina-afrikaban-298783>
(letöltve: 2012. 10. 02.).

VGO: *Kína „leigázza és kifosztja” Afrikát – vagy mégsem?*, online elérhető:
http://www.vg.hu/gazdasag/vg_online/kozelet_-_kulfold/080717_kinaafrika_232153?p=2
(letöltve: 2012. 09. 26.).

VGO: *Le a dollárral – Kína a jüan uralmáért dolgozik*, online elérhető:
<http://www.vg.hu/penzugy/tozsde/le-a-dollarral-kina-a-juan-uralmaert-dolgozik-370665>
(letöltve: 2012. 10. 02.).

VGO: *Kína és a Világbank közös segélyprogramja Afrikában*, online elérhető:
http://www.vg.hu/gazdasag/vg_online/gazdasag_-_kulfold/071219_kina-vilagbank_201552 (letöltve: 2012. 10. 12.).

VGO: *Kína tovább menetel az afrikai bányamezőkön*, online elérhető:
http://www.vg.hu/gazdasag/vg_online/gazdasag_-_kulfold/090128_afirca_258098
(letöltve: 2012. 10. 10.).

VGO: *Szabad cégalapítás*, online elérhető:
<http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/szabad-a-cegalapitas-54361> (letöltve: 2012. 10. 03.).

VGO: *Újabb kínai roham az afrikai bányákért*, online elérhető:
<http://www.vg.hu/gazdasag/ujabb-kina-roham-az-afrikai-banyakert-274173> (letöltve: 2012. 10. 20.).

MELLÉKLET

Rövidítések, idegen kifejezések jegyzéke

AOF (Afrique Occidentale Française): Francia Nyugat-Afrika

AEF (Afrique Équatoriale Française): Francia Egyenlítői-Afrika

CEDEAO (Communauté économique des États de l'Afrique de l'Ouest): Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége

CFA (Colonies Françaises d'Afrique, Communauté Financière Africaine): Afrikai Francia Gyarmatok, Afrikai Pénzügyi Közösség

CFAO (Compagnie Française de l'Afrique Occidentale): Nyugat-afrikai Francia Társaság

EFT (éléments français au Tchad): csádi francia egységek

FDI (Foreign Direct Investment): Külföldi közvetlen tőkebefektetés

Konfuciusz Intézet: Kína hivatalos nemzeti kulturális intézete külföldön

ONUCI (Opération des Nations Unies en Côte d'Ivoire): az ENSZ elefántcsontparti művelete

OPEX (Opération extérieure): Franciaország határán kívüli hadművelet

Quai d'Orsay (Ministère des Affaires étrangères): francia külügyminisztérium

RSE (responsabilité sociale et environnementale): szociális és környezeti felelősségvállalás

UEMOA (Union économique et monétaire ouest-africaine): Nyugat-Afrikai Gazdasági és Monetáris Unió